

KRISLAI

Teisingas nusiskundimas
Sugrįzo
Energingoji Indijos vadovė
Taupymas biednuomenės
sąskaita
A. Bimba

Sios šalies Olimpinis Komitetas pareiškė, kad jis pildys prezidento Carterio reikalavimą arba įsakydamas boikotuoti Maskvoje įvyksiančius vasarinius olimpinis žaidimus. Bet atletai skundžiasi, kad šiuo boikotavimu prezidentas nubaus ne Tarybų Sąjungą, o juos. Juk jie į pasirodymą šiuose žaidimuose dalyvauti yra įdėję labai daug darbo, energijos ir pastangų. Ne vienas jų per ilgą laiką save maitino aukšta viltimi iš žaidimų sugrįžti su aukso bei sidabro medaliais, ir kad pirmą kartą jų vardas nuaidės per visą pasaulį. Uždraudimas bei neleidimas žaidimuose dalyvauti tai visą palaidos!

Ar prezidentas Carteris pagalvojo apie šią, tikrąją jo skelbiamą boikoto reikšmę? Matyt, nepagalvojo...

Panašiai sulaužydamos sutartį su Tarybų Sąjunga šiemet jai parduoti 17 milijonų tonų grūdų, jis nubaudė ne ją, bet šios šalies fermerius. Tarybų Sąjunga gali nusipirkti ir nusiperka kiek tik jai reikia grūdų kitose šalyse. Prezidentas nesiskaitė su tais teisingais fermerių protestais ir nusiskundimais.

Kaip žinoma, prieš apie 27 mėnesius su Amerikos Darbo Federacijos-Industriinių Organizacijų Kongreso vadovybės su George Meany priešakyje pasiūlymu vyriausybė sutiko ir Jungtinės Valstijos buvo ištrauktos iš Jungtinių Tautų Tarptautinės Organizacijos. Tas klaidingas žygis buvo teisinamas sugalvotu mitu, kad būk T. D. O. esanti per daug sukairėjusi, kad jos vadovybė esanti beveik visiškai sukomunistėjusi ir t. t.

Dabar darbo naujųjų unių vadovybė ir prez. Carteris pakeitė nusistatymą ir nutarė į T. D. O. sugrįžti. Ši savoėjimą dabar teisinga tuomi, kad pasaulinė organizacija žymiai pasikeitusi, žymiai sudešinėjusi, nebešokanti "pagal komunistų muziką" ir t. t.

Nelabai svarbu, kaip ir kuomi šį savo žygi unių vadovybė ir Carteris teisinga, sugrįžimas laikomas gana dideliu T. D. O. laimėjimu jau vien tik ta prasme, kad Jungtinės Valstijos per metus į jos iždą sumoka net 25 milijonus dolerių duoklių, kas sudaro vieną ketvirtadalį visų gaunamų pajamų.

Kalbėjime, kaip norime apie Indijos Kongreso Partijos vadovę ir Indijos premjerę Indirą Gandhį, bet negalima aukštai nevertinti jos energijos ir sumanumo. Antai neseniai įvyksiuose visos šalies parlamento rinkimuose Kongreso Partijai laimėjus milžinišką balsų daugumą ir jai sugrįžus į premjerės postą, jį rado, kad daugelyje valstijų seimelius (legislatūras) ir valdžias kontroliuoja opozicinės, dešiniojosios jėgos. Ilgai nedelsus

Ginkluoja sukilėlius prieš Afganistano valdžią

Štai pranešimo iš Washingtono vasario 16 dienos "The N. Y. Times" antraštė: "United States Supplying Afghan Insurgents With Arms in a Covert Operation". Vadinasi, slapta, nelegališkai Jungtinės Valstijos ginkluoja Afganistano sukilėlius prieš naująją valdžią.

Zinioje sakoma, kad taip šios šalies vyriausybė daro jau nebe šiandien. Ji slapta

kontrevoliucionierius ginkluojanti jau nuo sausio mėnesio vidurio. Bet iki šiol apie tai buvo tylima. Apie tai nežodžio nesakė ir prezidentas Carteris savo pranešime Kongresui.

Svarbu ir tas, kad šiame pranešime išsostinės pabrėžiama, jog ginklavimas Afganistano valdžios priešų, kontrevoliucionierių yra atliekamas per Pakistaną! Vadinasi, pasitvirtino Tarybų Sąjungos vyriausybės pareiškimas, kad Afganistano naujoji revoliucinė valdžia prašė jos pagalbos apgynti savo krašto nuo imperialistų iš užsienio agresijos pavojaus. Toji pagalba buvo suteikta legaliai, pagal Afganistano valdžios prašymą ir draugystės ir bendradarbiavimo sutartį.

Protestuoja prieš grąžinimą drafto

Ann Arbor, Mich. — Čia sausio 30 dieną, nepaisant neapsakomai didelio šalčio, Michigano Valstijos Universiteto kieme susirinko 700 žmonių užprotestuoti prieš prezidento Carterio užsimojimą grąžinti verstą draftą armijon. Demonstracijos šūkiai buvo: "Money for jobs and education, not for war and devastation", "No draft, no war!", "No more bloodshed, no more war, stop registration!"

Premjerė Indira Gandhi

Mrs. Gandhi nutarė dalykus pakeisti, panaudodama šalies konstitucijos suteikiančią jai galią bei teisę valstijų seimeliams paleisti ir praversti naujus rinkimus. Šiomis dienomis ji taip ir padarė: seimeliams paleido ir paskelbė naujus rinkimus net devyniose valstijose!

Premjerė tiki, kad ir šiuose rinkimuose jos vadovaujama Kongreso Partija laimės didelę balsų daugumą. Turint, jeigu ne visų, tai nors daugumos valstijų vadovybės savo partijos įtakoje, jai bus daug parankiau, lengviau savo programą įvykdyti gyvenimui visoje šalyje. Tai logiškas, gerai apgalvotas vadovės samprotavimas.

Pranešama, kad sutapimui lėšų, New Yorko Miesto Sistemų Agentūra siūlo tuoju miestu operuojamose ligoninėse lovų skaičių sumažinti visu 1,000. Ir paskui mažinimą tęsti be sustojimo, taip, jog iki 1982 m. lovų skaičius tose ligoninėse dar sumažėtų net 1,200 lovų!

Tai taupymas miesto bendruomenės sveikatos sąskaita. Jis neturėtų būti daromas. Prieš jį turėtų kilti protestų audra!

Jau sudaryta komisija tyrinėjimui šacho veiklos

United Nations, N. Y. — Jungtinių Tautų sekretorius Kurt Waldheim jau sudarė komisiją ištirimui buvusio Irano karaliaus (šacho) Mohammad Riza Pahlevi veiklos. Kaip žinoma, to reikalavimą Irano naujoji valdžia, kurios prezidentu neseniai tapo išrinktas Bani-Sadr, kaip sąlygos paleidimui 50 amerikiečių, laikomų ikaitomis. Jungtinės Valstijos komisija skubiai užgyrė. Ji esanti pasiryžusi tuojau pradėti darbą.

Komisija susideda iš penkių narių. Joje atstovaujamos šios šalys: Sri Lanka, Sirija, Prancūzija, Algerija ir Venezuela.

Atlanta. — Ligų Kontrolės Centras sako, kad per paskutines tris savaites nuo infliuzos ir plaučių uždegimo mirė 1,800 amerikiečių, tai yra, 300 daugiau, negu Centro buvo numatyta.

New Yorkas. — Jacob K. Javits, senatorius iš New Yorko, dar nepaskelbė savo nutarimo, ką jis darys: kandidatams penktam terminui ir senatorius, ar nekadituos. Jis yra vienas iš seniausių senatorių Washingtono.

Tarybų Lietuvos mokslininkų išradimas

Vilniaus V. Kapsuko universiteto Kardiologijos katedros specialistai (vadovas prof. J. Rugienius), bendradarbiaudami su fizikais, sukūrė naują kardiogramų užrašymo metodiką.

Jų sukonstruotas specialus kardiografo priedas turi stiprinimo ir filtravimo sistemas, todėl diferencijuoti sustiprina reikiamus širdies elektrinius signalus.

Ruošiasi ginkluotam konfliktui dėl Afganistano

Prieš kelias dienas Jungtinių Valstijų vyriausybė pasiuntė į Persijos įlanką (Persian Gulf) gerai ginkluotą, pilnai kariniais paruoštą marinių vienetą iš 1,800 vyrų ir keturis karinius laivus. Matoma, prezidentas Carteris jau pradeda vykdyti savo pažadėjimą, kad jeigu Tarybų Sąjunga neišpildys jo pagrūmojimo ir nenutrauks pagalbos Afganistanui, jis nesidrovės panaudoti ginkluotąsias jėgas "apgynti" Amerikos gyvybinių interesų šiame pasaulio regione.

Moterų koalicija prieš registravimą militariniam draftui

Washingtonas. — Čia neseniai įvyko moteriškų organizacijų veikėjų konferencija suorganizavimui pasipriešinti prezidento Carterio užsimojimui suregistruoti jaunus žmones, vyrus ir moteris, militariniam draftui. Konferencijoje buvo atstovaujamos šios organizacijos: Gray Panthers, Rural American Women, National Women's Political Caucus, National Council of Negro Women ir Women's Rights Project.

Konferencija pasmerkė prezidento pastangas sugrąžinti verstą militarinę tarnybą, moteris priešingos registravimui militariniam draftui ne tik jaunų moterų, bet ir vyrų. Konferencija nutarė praversti plačiausią laisvą rašymo prezidentui ir kongresmanams kampaniją.

Washingtonas. — Prezidentas Carteris pasiuntė savo žmoną Rosalynn į New Hampshire valstiją vesti kampaniją už jo kandidatavimą į prezidentus. Ji ten padaranti labai gerą įspūdį tarpe demokratų.

Pastangos neleisti vasariniams olimpiniais žaidimams įvykt Maskvoje veltui!

Lake Placid, N. Y. — Mūsų prezidentas Carteris imasi tiesiog desperatiškų pastangų neleisti tarptautiniams vasariniams olimpiniais žaidimams įvykti Tarybų Sąjungos sostinėje Maskvoje šiemet. Į Tarptautinio Olimpino Komiteto čia įvykusį susirinkimą jis net buvo atsiuntęs Valstijos sekretorių Cyrus Vance įtikinti jo narius arba visai žaidimus atšaukti, arba iškelti į kurį nors kitą kraštą. Na, ir Mr. Vance prakaitavo. Pavartojo

visus prezidento ir jo paties iškeptus argumentus už žaidimų boikotavimą.

O rezultatai? Prezidentui Carteriui ir Sekretoriui Vance labai liūdni: Komitetas jų visus reikalavimus bei siūlymus atmetė. Žaidimai įvyks Maskvoje, kaip yra suplanuoti.

Svarbu dar ir tas, kad nutarimas atmesti mūsų prezidento ir valstybės sekretoriaus reikalavimus buvo komiteto padarytas vienbalsiai!

Prieš pradėdami komiteto susirinkimą, susitinka ir kalbasi komiteto prezidentas Lord Killanin ir Tarybų Sąjungos Olimpino Komiteto viceprezidentas Vitaly Smirnov.

Prezidentas prašo studentus remti registravimą militariniam draftui

Washingtonas. — Vasario 15 dieną Prez. Carteris susišaukė iš visų šalies kampų aukštųjų mokyklų studentų vadus į Baltuosius Rumus. Tikslas buvo: raginti ir prašyti studentus remti registravimą jaunimo militarinei tarnybai. Dalyvavo 250 studentų. Pasitarimas tęsėsi ištisą dieną. Savo apeliacijoje į studentus Carteris juos gąsdino jo paties sukurtu mitu apie Tarybų Sąjungos militarinę grėsmę mūsų Amerikos gyvybiniams interesams.

Rezultatas? Tegu į klausimą atsako "The New York Times" korespondentas Steven R. Weisman. Savo pranešime vasario 16 d. "The N. Y. Times" apie tą preziden-

dento pasitarimą su studentų vadais jis sako: "Bet neatrodo, kad prezidento apeliacija būtų pakeitusi jų sentimentus prieš registraciją ir draftą."

Prezidentas Carteris puikiai žino, kad milžiniška Amerikos jaunimo dauguma yra priešinga jo užsimojimui sugrąžinti verstą militarinę tarnybą.

Washingtonas. — Senatorius Kennedy reikalavo 3 televizijos stočių tinklus leisti atsakyti prezidentui Carteriui už jo, Kennedžio, kritikavimą per spaudos konferencijas. Tinklai CBS ir NBC tuojau reikalavimą atmetė, bet tinklo ABC viršininkai dar nepadarė nutarimo.

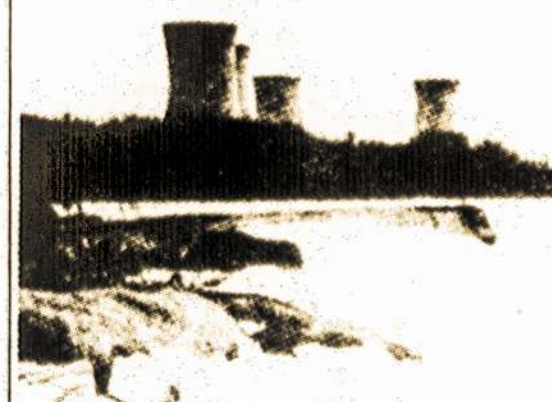
New Yorkas. — Miesto uniformuotų darbininkų koalicija reikalauja algas pakelti po 16 procentų kasmet per ateinančius 3 metus. Valdžia teisinasi neturinti pinigų jų reikalavimą patenkinti. Ši koalicija atstovauja 40,000 darbininkų.

Dirbtina širdis

Hershey, Pa. — Nuotraukoje matome žymų mokslininką Dr. Gershan Rosenberg su keistai atrodančiu daiktu rankose. Tai gi "daiktas" yra dirbtina širdis, kuri tapo išvystyta-pagaminta Penn. State's Hershey Medical Centre. Išbandymui ji šiomis dienomis bus laikinai įsodinta į teliuką. Pastoviai ją įsodinti mokslininkų numatoma 1981 metais. Jie mano, kad su 1990 metais jau bus galima dirbtiną širdį panaudoti pakeitimui ir žmogaus sugedusios širdies.

IR VĖL THREE ISLAND BRANDUOLINĖJE JĖGAINEJE NELAIME

Vasario 11 dieną "garsiojoje" Three Mile Island branduolinėje jėgainėje prakiuro tankas ir iš jo iškėkė 950 galionų radiaciją užteršto vandens. Jėgainės viršininkai ramina apylinkės gyventojus, kad šis įvykis nesudarys jiems jokio pavojaus.

SUBSCRIPTION RATES:

United States, per year \$12.00	United States, per 6 months . . . \$6.50
Canada, Lat. Amer., per year . \$15.00	Canada, Lat. Amer., 6 months . . . \$8.00
Foreign countries, per year . . . \$15.00	Foreign countries, 6 months . . . \$8.00

TARPTAUTINĖS TEMOMIS

Įtempimo mažinimas—
ne tušti žodžiai

I Washingtono paimtą avantiūristinį kursą pakirsti tarptautinio įtempimo mažinimą ir atgaivinti "šaltąjį karą", kursą, kurį padiktavo karinio-pramoninio komplekso interesai, taip pat rinkiminiai paties JAV prezidento Carterio sumetimai, Vakarų Europoje reaguojama gana neigiamai. Tik Anglijos konservatoriai ir Vakarų Vokietijos "vanagai" besąlygiškai parėmė Carterio iškeltą militaristinę ginkluotės didinimo programą ir jo paskelbtas ekonomines "sankcijas" prieš Tarybų Sąjungą. Kaip žinoma, melaginga šių sankcijų dingstis buvo internacionalistinė pagalba, kurią Tarybų Sąjunga suteikė draugiškam Afganistanui, kad jis galėtų atremti užsienio imperialistinę agresiją.

Faktiškai visų Vakarų Europos šalių, išskyrus Angliją, vadovai pamatė, kad naujas militaristinis Carterio kursas kelia didelę grėsmę tarptautinio įtempimo, taip pat įtempimo Europoje mažinimui, kuris aštuntojo dešimtmečio metais tvirtai įsišaknijo Europos tautų gyvenime.

Įtempimo mažinimas europiečiams—ne tušti žodžiai. Tai—Helsinkio Baigiamajame akte užfiksuoti valstybių taikių santykių principai, jų tarpe sienų nepažeidžiamumo principas. Tai—šimtai sutarčių ir susitarimų dėl savitarpiskai naudingo ekonominio bendradarbiavimo, kuriuos Vakarų Europos valstybės ir jų firmos yra sudarusios su socialistinėmis šalimis. Tai—vaisingi mainai mokslo, technikos, kultūros ir sporto srityse. "Europiečiams,—pripažįsta Amerikos laikraštis "Wall Street Journal",—įtempimo mažinimas davė visiškai realių gėrybių". Ir natūralu, kad jie nenori savanaudiškai dėdės Samo interesų vardan netekti šių gėrybių, sudėti jas ant "šaltojo karo" aukuro.

Todėl suprantama Prancūzijos, Vokiečių Federatyvines Respublikos, Italijos ir kitų šalių atstovų neigimo pozicija Washingtono pasiūlytų ekonominių "sankcijų" prieš Tarybų Sąjungą atžvilgiu, kurią jie užėmė šiomis dienomis Bruselyje įvykusiose Bendrosios rinkos ir NATO sesijose. Taip pat suprantama, kodėl Amerikos valstybės sekretoriaus pavaduotojas Christopher taip ir grįžo į JAV, nieko nepėšęs, iš kelionės po visų pagrindinių Vakarų Europos šalių sostines, kurios metu jis ragino remti Carterio "griežtą kursą".

Ir šių šalių verslininkai anaipol nesusižavėję Washingtono mėginimais primesti Vakarų Europos šalims kursą, kurio tikslas—siaurinti prekybinius bei ekonominius santykius su socialistiniu pasauliu. Juk toks kursas kelia grėsmę visai prekybos Europoje ir pasaulyje sistemai, kuri buvo formuojama daug metų ir yra vienodai naudinga tiek Rytams, tiek ir Vakarams. Savitarpiskai naudingus ekonominius ryšius su socialistinėmis šalimis gina, pavyzdžiui, didžiausių Vakarų Vokietijos koncernų "Simens", "Frid. Krup", "Hes", Anglijos firmų "Rolls-Royce", "Davy" ir daugelio kitų vadovai.

Dabartinės Washingtono administracijos politika, kuria siekiama sabotuoti įtempimo mažinimo procesą ir plėsti ginklavimosi varžbas, naudinga tik siauram ginklų fabrikantų ir NATO militaristų ratui. Kaip tik į karo pramonės koncernų seifus tekės tie daugelio milijardų pelnai, kurie bus gaunami vykdant Carterio paskelbtą naujų rūšių ir sistemų ginkluotės gamybos penkerių metų programą, kurios sudėtinė dalis yra raketa "Pershing—" ir sparnuotųjų raketų gamyba.

Politiniai veikėjai, reiškiantys šių sluoksnių interesus, skuba palaidoti įtempimo mažinimą, teigia, kad jis—tik "iluzija". Tačiau priešingai "šaltojo karo" apologetų teiginims, tarptautinio įtempimo mažinimas—visiškai realus faktas. Įtempimo mažinimo politika įleido gilius šaknis, ypač Europoje, ji atitinka gyvybinius tautų interesus ir todėl, nepaisant jos priešininkų intrigų, turi visus šansus likti vyriaujančia tendencija valstybių santykiuose.

V. Sereika

Baisu, kas dedasi mūsų šalyje

Kada povakaryje sėdame prie TV pasiklausyti dienos įvykių, dažnai einame į lažybas, kiek tą dieną įvyko kriminalyčių, žudymų ir saužudysčių. Paprastai laimime tas, kuris spėjame didesnę skaičių. Kai kada net šurpas nukrečia girdint, kiek tą dieną papildyta kriminalyčių. Noroms-noroms skverbiasi mintis, kad svietas pradeda visiškai išprotėti.

Šiomis dienomis žmogui niekur nesaugu—išėjęs į gatvę nežinau, kur koks pamišėlis kur tau kirvius ar pistoletą drutgaliai kirs, ir nebegrįši savomis kojomis. Nei gatvėje nei parke, nei traukinyje jau saugumo nebėra. Net ir savo kambaryje nėra garantijos, kad kas neužpuols.

Ir tai ne vien didmiestyje tokia padėtis. Mano marčios sena teta Indiana valstijoje turėjo savo ūkį gan tolokai už miesto. Kada senelė apsirgo ir pateko ligoninėn, grįžus rado namelį veiktus. Čia—visi rakandai išnešti! Žmonelė laikinai apsigyveno kitur. Vėl atvykus pasižiūrėti kas dedasi jos ūkyje, rado tik pelenų krūvą. Prisiėjo pasiduoti ir eit į slaugymo namus, kurių bandė išvengti dar kiek laiko.

Lyg atsitiktinai, man berašant, gaunu laišką iš Kalifornijos nuo drg. Karosienės. Ji pranešė man apie tragišką įvykį mūsų draugų J. ir M. Mozūraičių namuose. Įsibrovė į jų butą piktdarčiai plėšikai drg. J. Mozuraitį tiesiog nužudė, o Margaretą

Kas ką rašo ir sako

ESTIJA ESANTI TOLI
PRALENKUS LIETUVĄ!

Tik gautame žurnalo "Kultūros barai" 1980 m. pirmajame numeryje skaitome labai įdomų, bet mums, lietuviams, nelabai malonų Antano Staponkos straipsnį "Skaitytojas ir knyga". Jo pradžioje autorius lygina knygos padėtį Tarybų Lietuvoje su padėtimi Tarybų Estijoje.

"Mūsų respublika per pusę atsilieka nuo Estijos knygų leidyba ir pardavimų", sako Staponka. "Knygų leidžiamė ne kažkiek daugiau: Estijos TSR 14.32 milijono egzempliorių—145 milijonus spaudus lankų, Lietuvos TSR—18.12 milijono egz.—188 milijonus spaudos lankų (gyventojų skaičius, kaip žinome, atitinkamai—1,4 ir 3,4 milijono). Kiekvienas Estijos gyventojas per metus vidutiniškai perka knygų už 10,07 rb., mūsų respublikos tik už 5,30 rb. Taip yra jau daugeliu metų, ir tas mūsų atsilikimas didėja: dvigubai greičiau negu pas mus turtėja Estijos bibliotekų fondai, o ypač gyventojų namų bibliotekos. Tallino knygynuose visada gali rasti nemaža naujausių vertingų leidinių, estų literatūros klasikų kūrinių. Beje, kad tuo išitikintum, nereikia ir į Estiją važiuoti. Užėkime Vilniuje į Sąjunginių respublikų knygyną Gorkio gatvėje, ir pamatysime čia pilnas lentynas naujausių estų knygų. O tokiame pat knygynė Talline, sakysime, praėjusių metų lapkričio mėnesį (matyt, ne tik tada) mumsikių skyrių reprezentavo vienintelė knygų lietuvių kalba.

Knyga estams tikrai yra pagrindinė kultūrinė vertybė. Estijos TSR Mokslių Akademijos vyr. mokslinė bendradarė, filosofijos kandidatė Aili Aareleid tą aiškina šitaip:

Mūsų kultūra labiausiai reikšėsi mintimi. Tai ateina iš tolimiausių laikų. Todėl ir toks nepaprastas mūsų prisirišimas prie knygos, kaip naujų minčių šaltinio. Be to, knyga žmogus skaito vienas. Ar toks susikaupimas, intymus nebūdingas estams? Tą mūsų broožą visada pastebi net turistai."

APIE KNYGĄ IŠ
GYVENIMO LIETUVOJE
SMETONINIAIS LAIKAIS

Mes dar negavome ir nekaitėme, bet sakoma, kad neseniai Tarybų Lietuvoje dienos šviesa išvydo idomą, didžiulę rašytoją A. Liepsnonio knygą apie jo išgyvenimus smetoninės fašistinės diktatūros laikais Lietuvoje. Prieš kelias dienas gautame vieno mūsų skaitytojo Lietuvoje laiške rašoma:

— Vilniaus "Vaga" išleido A. Liepsnonio virš 400 puslapių knygą "O kur žvaigždės?" Skyriuje "Grotų šešėlyje" jis išsamiai vaizduoja draugus, kurie leido tamsias dieneles KSDK. Pavaizduoja apie 50 vyrų ir moterų. Jie laužė vartus į saulę.

Pačius garsiausius—M. Šumauską, A. Guzevičių, J.

apkūlė pistoletų drūtgaliais. Kokių kitų piktadarysčių jie pridarė, Karosienė nemini, bet veikiausiai gerokai.

Drauge Margaretą Mozuraitienę laikinai priglaudė Karosienė, dabar išsisi. Linkiu jai išsilaikyti nepatekus ligoninėn, kol laikas bent kiek užgydys jai padarytas žaizdas.

Ta nemaloni žinia mane tiek sukrėtė, kad ką žadėjau rašyti daugiau, turės pasilikti kitam kartui.

Alisė Jonikienė

Garelį, J. Palekį. Taip pat puikius kovotojus—L. Davidičių, Juozą Sarmaitį, S. Klipaitę.

A. Liepsnonis daug dėmesio skiria kaip tie draugai gilinosi į filosofiją, istoriją. Pirmą sykį memuarinėje literatūroje išsamiau pasakoja apie kovotojų didelį susidomėjimą P. Cvirkos, S. Nėries, V. Krėvės, Gorkio, E. Sinklerio, I. Erenburgo kūryba.

Autorius primena: J. Garelis, U. Lisienė, A. Laukaitis tarp grotų užmerkė akis. Šiltai austi pokalbiai su P. Cvirka, A. Vienuoliu, S. Nėrimi. Taip pat autorius pasakoja, kaip jis tėviškėje savo širdį atidavė kovai, literatūrai. Su dėkingumu jis primena R. Mizarą, V. Taurą, A. Bimbą, kurie 1930-1938 m. "Laisvėje" mielai spausdino jo kūrinius. "O kur žvaigždės?" gan aukštai įvertino žurnale "Naujos knygos" 5 Nr.—A. Januškevičius, "Svyturio" 21 Nr.—A. Sadauskas, "Valstiečių laikraštis", "Kauno tiesa", "Jonavos balsas", "Tarybinė žemė" ir kt.

Knyga paryškinta fotografijomis. Joje pavaizduota autoriaus sesuo Agota, kurią klasinis priešas išbraukė iš gyvenimo.

SUŠILĘ NUODIJA
SKAITYTOJŲ PROTA
PROKARINE
PROPAGANDA

Stai Chicago "Drauge" (vas. 6 d.) vedamasis "Detentai baigiantis kyla šaltasis karas". Jo autorius redaktorius Bronius Kviklys. Jis baigiasi:

"Vakarų Europos spauda" skelbia, kad dabartinė padėtis esanti ne mažiau pavojinga, kaip 1939 metais. Detentės sustiprinti Sovietai nepaiso nusilpnintos Amerikos ir energingai veržiasi Irano ir arabų naftos laukų link. Padėtis, žinoma, kritiška. Jos sprendimas slypi fakte, ar Amerika yra pakankamai kariškai stipri.

Šiomis kritiškėmis dienomis visų geros valios Amerikos gyventojų pareiga remti JAV prezidentą J. Carterį, pritarti jo konstruktyviems krašto gynimo veiksams, reikalauti padidinti karinį biudžetą ir įvesti privalomą karinę prievolę. Ne detentė, bet tvirta ir gerai apsiginklavusi Amerika galės atremti

stiprų priešą ir išsaugoti savo laisvę".

O štai vasario 11 dienos "Drauge" to paties Kviklio sieksinis vedamasis "Pasi-sakome už laisvą ir tvirtą Ameriką". Jis baigiasi:

"Šiandien Vakarų kraštai bei Amerika išgyvena kritišką kas dienas. Kai kurie stebėjimai tvirtina, kad Sovietų Sąjunga, būdama kariškai geriau pasiruošusi kaip vakariečiai ir Kinija, gali nebelaukti savo priešų didesnio pasirušimo ir pradėti karą, kaip padarė Hitleris 1939 metais.

Ar taip bus ar ne—galime tik spėlioti. Bet viena tikra, kad Sovietai anksčiau, ar vėliau Vakarų kraštus, Kiniją puls tiesioginiu ar netesio-giniu būdu, sakykime, per Pakistaną, Iraną. Taigi Amerika turi nedelsdama taisyti savo klaidas—stiprinti ginkluotą pajėgą ir įvesti privalomą karo tarnybą. Visais atvejais reikia remti JAV prezidento pastangas krašto gynimą stiprinant. Kiekvienas geros valios Amerikos gyventojas turi aiškiai ir tvirtai pasisakyti už laisvą ir tvirtą Ameriką, o ši kraštą laisvą bus galima išlaikyti tik ginkluotą pajėgą stiprinant, glaudžiai ir sutartinai veikiant su sąjungininkais."

Tai nuodijimas "Draugo" skaitytojų proto pikta prokarine propaganda.

Jeruzalė. — Neseniai paskirtas Izraelio ambasadorius Egiptui Elishu Ben-Elisar kritikuoja Jungtinių Valstijų vyriausybę už jos kritišką Izraelio vyriausybės, kam ji steigia naujas žydų sodybas arabų žemėse. Jis mano, kad Izraelis turi teisę steigti sodybas ten, kur jis nori.

LAISKAI

Gerbiamas Drauge
Redaktorium!

Kadangi nežinau, ar gavote mano naujametinį pasveikinimą, tai dar kartą nuširdžiai sveikinu Jūs ir visus "Laisvės" bei "Sviesos" redaktorius ir administracijos darbuotojus su Naujais 1980 metais, iš visų širdies linkiu Jums ir visiems kitiems draugams geriausios sveikatos, ilgų ir vaisingų metų, nepalaužiamos valios ir didelės saulėtos laimės gyvenime.

Viso labo Jums visiems,
A. Gučiūnietis
Kaukas, Lietuva

MŪSŲ SVEIKATOS REIKALAI

Vienplaukiai šaltyje

Spigina šaltis ar žvąrbus vėjas, o kiek žmonių (ypač jaunimo) vaikšto vienplaukiai. Dabar, sako, taip madinga. Aš ne prieš madą, jeigu ji nekenksminga žmogaus sveikatai, tačiau vienplaukiai šaltyje gali užsi-traukti sau bėdų ir netgi nelaimių.

Šaltą žiemą nenešiojant galvos, apdangalo, galima susirgti tokiomis ligomis, kaip smegenų apvalkalų uždegimas, kaktos ruimo, ausų uždegimas ir kt.

Nežinodami ankstyvo plikimo priežasčių, vyrai kartais ima plaukus "grūdinti"—nežiūrėdami metų laiko, vaikščioja be kepurų, manydami, kad tai sveika. Bet ar iš tikrųjų taip? Oras plaukams būtinas. Labai sveika vaikščioti vienplaukiais bet tik tada, kai oras yra palankus. Šaltis ir vėjas kenkia tiek odai, tiek plaukams. Mat odos paviršiuje yra gausus kraujagyslių tinklas, kuris maitina pačią odą, prakaito bei riebalines liaukutes, plaukus, raumenis, nervų

galūnes. Odos nervų rezginių šakutės eina į plaukų šaknis, į riebalines ir prakaito liaukas, į raumenis ir kraujagysles.

Nuo nervų galūnių dirgimo odos kraujagyslės gali greitai išsiplėsti arba susitraukti. O dirgina jas šiluma, šaltis, įvairios dulkės, cheminės medžiagos, neuropsichiniai pergyvenimai—džiaugsmas, baimė, pyktis ir kiti. Nuo labai žemos temperatūros prasideda paviršinių galvos kraujagyslių spazmos. Kai kraujagyslių spazmos ar susiaurėjimai dažni, sutrinka plaukų šaknų mityba ir jie pradeda sparčiai slinkti.

Suprantama, galvos apdangalus reikia prisitaikyti aplinkos sąlygoms, sezonui, orui. Jie turi būti minkšti, elastingi, gerai praleisti orą, sugerti prakaitą.

Žiemos sportui tinka megztos kepuraitės, bet jokių būdu ne siauros juostelės, kurios neapdengia plaukų, neapsaugo jų nuo šalčio.

Stasys Jakutiūnas
Gydytojas

TARPTAUTININKO PASTABOS

Gyvenimas ant veikiančio
ugnikalnio

Prasidėjo paskutiniai šio amžiaus aštuntojo dešimtmečio metai. Vakarų spaudoje mirgėte mirga pavadinimai: "1980 tai ekonominio nuosmukio metai", "Vakarai ant veikiančio ugnikalnio", "Juo-dieji 1980 metai" ir pan. Ekonominio bendradarbiavimo ir vystymosi organizacijai, kuriai priklauso Jungtinės Amerikos Valstijos, Vakarų Europos valstybės ir Japonija—viso 24 kapitalistinės šalys,—ekonomistai apskaičiavo, kad 1980 metais jų pramonės produkcijos gamybos augimo nebus.

Kyla klausimas, ar Vakarų ekonominis nuosmūkis bus paženklintas tik 1980-aisiais metais? Ne. Prisiminkime, kad 1975 metų lapkričio mėnesį JAV, Japonijos, (Vokiečių Federatyvinė Respublika), Anglijos, Prancūzijos ir Italijos valstybių ir vyriausybų vadovai netoli Paryžiaus esančiame Rambuje pasidėjo išvesti kapitalistinį pasaulį į "kilimo ir žydėjimo kelią", tikėjosi užtikrinti "ekonomikos augimą ir stabilumą". Kapitalistinio pasaulio šulų planai buvo drąsūs, nes jau tais metais ekonominė krizė buvo pakankamai išsikerėjusi. Ekonominio bendradarbiavimo ir vystymosi organizacijos valstybių bendrosios produkcijos prieaugis 1976 metais buvo 5,2 procento, o vėliau kasmet mažėjo, kol 1979 metais pasiekė 3 procentų lygį. Ši met numatomas tik vieno procento prieaugis.

Sumažėjo verslo aktyvumas JAV. Tai atsiliepė ir kitoms kapitalistinėms valstybėms, net VFR ir Japonijai, kurių ekonomika buvo geresnėje padėtyje. Infliacijos augimo ir kainų kilimo tempai kapitalistinėse šalyse tiek paspartėjo, kad Amerikos vyriausybei teko pažymėti, jog infliacija tapo rimtu pavojumi visai JAV ekonomikai. Praėjusių metų rudeni Amerikoje infliacija pasiekė iki 14 procentų. Užtat dabar ji einiam amerikiečiui labiau jaučiama negu bet kada anksčiau. Infliacija ir kainų kilimas pakirto perkamąją galią, kurią amerikiečiui duoda atlyginimai ar pensijos, dažniau tenka naudotis juodai dienai skirtomis santaupomis. Tuo tarpu prezidento Jimmy Carterio vyriausybė toliau skleidžia pažadus gerinti amerikiečių gyvenimo lygį. Net vyriausybei pataikaujančių dešiniųjų profsąjungų lyderiai 1980 metais vadina "žiauria pajauka".

Dar liūdnesnė padėtis Vakaruose laukia tų, kurie šiemet pateks į bedarbių gretas. Prieš penkerius metus Rambuje priimtuose dokumentuose buvo pabrėžta, kad kova su nedarbu yra vienas svarbiausių uždavinių. Tačiau tai tušti žodžiai. 1976 metais išsivysčiusiose

kapitalistinėse šalyse buvo 15 milijonų, 1978 m.—17 milijonų, o šimet numatoma daugiau kaip 20 milijonų bedarbių.

Iš visų ekonominės krizės audrų laimi tik monopolijos. Užtenka prisiminti, kad praėjusiais metais per tris pirmuosius ketvirčius Amerikos korporacijų grynasis pelnas išaugo 26 procentais. Energetinė krizė amerikiečius baidančių naftos monopolijų pelnas prašoko 75, o militarizmu suinteresuotos avioraketinės pramonės—net 95 procentais! Štai kodėl šiandien Amerikos karinis-pramoninis kapitalas ir jo šeimininkai deda visas pastangas kovai prieš tarptautinio mažinimo kursą, už tolesnį ginklavimosi varžybų plėtojimą.

Vakarų kariniam-pramoniam kompleksui nerūpi nei taikus tarptautinis klimatas, nei savo šalių darbo žmonių socialinė-ekonominė būklė. Juk tai, kad NATO šalių karinės išlaidos išaugo nuo 104 milijardų dolerių per 1970 metus iki 210 milijardų per 1979 metus, reiškia, kad už ginklavimosi varžybų plėtojimą mokesčių forma moka Vakarų gyventojas, kad iš karo mašinai sumokėtų pinigų jis negaus nė cento, kuris galėtų padėti nors iš dalies išgydyti sunkias ekonominių negandų sukeltas socialines problemas. Kaip parodė NATO karinio bloko priimti nutarimai plėtoti branduolinį arsenalą Vakarų Europoje ir JAV pastangos grįžti į "šaltojo karo" laikus, 1980 metais kapitalistinės šalys ginklavimuisi išleis dar daugiau milijardų.

Užtat suprantama, kodėl kapitalistinių šalių žmonės ir 1980 metus žiūri su neviltimi ir baime, jausdamiesi tarsi ant veikiančio ugnikalnio.

Apolinaras Sinkevičius

Belgradas. — Nors gydytojai sako, kad Jugoslavijos prezidento Tito sveikata paskutinėmis dienomis šiek tiek sustiprėjo, bet jo pilnam sugijimui vilties esą mažai. Kaip žinoma, Tito neseniai pergyveno sunkią operaciją, per kurią jam buvo nupjauta kairė koja.

Jaunystė

Jaunystė paklydo tarp pievų žiedų,
Klajojo tarp girių,
tarp klonių žalių,
Skambėjo, aidėjo
ji ryžto pilna,
Ir veržės į toli
lyg paukščių daina;

Ji grūmės su vėju
audringam kely,
Zaibus ji pamnyne
padangių kely,
O tikslu ji siekė
per vargą, kančias,
Valia ją į didįjį tikslą nuves.
Kęstutis Balčiūnas

Plačiausias respublikoje, gražiausias mieste . . . Sudėtingiausias statybos atžvilgiu . . . Unikalių formos, lengvos architektūrinės išvaizdos . . . Tokiais žodžiais jau pirmąją savo gyvenimo dieną buvo apibūdintas naujasis Vilniaus tiltas per Nerį prie Pedagoginio instituto, atidarytas Didžiojo Spalio 62-ųjų metinių išvakarėse.

Ketvirtasis Vytauto Kazakevičiaus laiškas "Laisvei"

TESINYS IŠ PRAEITO NUM.

Iš 1979-ųjų metų **Iš išvykų** į Kauną išvykų į Kauną pati labiausiai įsiminusi buvo kelionė į gimtąją Sančių gimnaziją, kurioje rinkomės paminėti 30 metų sukakties, kai ją baigėme. Taigi—30 metų! . . . Tada, 1949-aisiais, ją baigėme keturiomis abiturientų klasėmis, apie 80 mokinių (vienuose Kauno VI gimnazijos rūmuose tada veikė dvi—VI ir VII); dauguma jų stojo į aukštąsias mokyklas. Tada, prieš 30 metų, Kauno šeštojoje mokykloje Sančių, Aukštųjų Sančių ir Panemunės vaikai; dabar atskirų vidurinės mokyklos veikla ir mano gimtuosiuose Aukštuosiuose Sančiuose, ir Panemunėje, o pačiuose Sančiuose jų yra berods trys.

Pašėlusiai mielas ir jaukus buvo tas tradicinis susitikimas! Žinoma, atvyko tik dalis buvusių abiturientų, moterų kažkodėl žymiai mažiau, negu vyrų . . . Bet ypač malonu buvo susitikti su senais savo mokytojais, kurių apsilankė, berods, tryliką—ir fizikos, ir istorijos, ir lotynų kalbos, ir lietuvių kalbos ir literatūros, ir vokiečių kalbos, ir piešimo ir kt. Pats artimiausias brangiausias iš jų buvo mūsų klasės auklėtojas, istorikas Kazys Sapalas, kuris, kai pradėjome hitlerinės okupacijos metais lankyti gimnaziją, buvo mokyklos direktorius. Buvęs ir Šakių gimnazijos direktorius, artimas katalikiškai aplinkai (vienas iš pirmųjų "Židinio" žurnalo redaktorių), šis giliai inteligentiškas pedagogas mus nepaprastai jautriai ir taktiškai globojo sudėtingais pokario metais, ir visų mūsų, jo auklėtinių, pagalba lieka visada pati giliausia. Ir visada, kai "klasiškai" susirenka į savo vidurinę mokyklą, jis būna su mumis: kai šventėme jos baigimo 10-metį, pasukui 15-metį, 20-metį ir 25-metį, kai minėjome mokyklos 50-metį. Pagaliau, kai mūsų auklėtoją iškilmingai lydėjo į pensiją, rinkomės iš įvairių Lietuvos vietų jo šventėje dalyvauti.

Na, o tarp mokytojų, visados esančių mūsų susitikimuose, buvo ir mūsų kone bendraamžis piešimo mokytojas: kai Konstantinas Bogdanas, šiandien—vienas Lietuvos Dailininkų sąjungos vadovų ir žinomas skulptorius, Dailės instituto profesorius,—atėjo mokyti į mūsų gimnaziją piešimo, jis tebuvo vos keliais metais už mus vyresnis . . . Su juo ir Broninui Baguotui grįžau vėlai naktį į Vilnių. Vežėme gražiausius linksmo susitikimų įspūdžius. (Beje, prisiminėme ta progą ir Ameriką, nes visiemis trimis ten teko paviešėti . . .).

Susitarėme, kad po penkerių metų vėl rinksimės Sančiuose . . . Buvo siūlančių jau rinktis kasmet. Tiesa, mūsų eilės dar neparatėto, pagerbėme tylos minutę tik du mirusius klases draugus, abu jie jau buvo baigę aukštąjį mokslą, padirbėję . . . Žymiai daugiau prisiminime iš gyvenimo pasitraukusių mokytojų . . .

O netrukus su įdomumu skaičiau H. Korsakienės apsaką "Išpažintis po penkiasdešimties metų", kurioje pasakojama, kaip elgėsi tie "berniukai" ir "mergaitės", kurie baigę gimnaziją 1927 metais, ką jie išgyveno per praėjusius po 50 metų. Jų "išpažintys" ir likimai, žinoma, buvo kitokie nei mūsų. Bet ir mūsų karta, baigusi

vidurinį mokslą sunkiais pokario metais, turi ką pasakyti, ir ji jau paliko tautos kelyje savo pėdsakus. Yra tarp mūsų žurnalistų, įmonių vadovų, aukštųjų mokyklų dėstytojų, vidurinių mokyklų mokytojų, literatų, inžinierių, kariškių, gydytojų, mokslų kandidatų, trenerių ir kitų naudingų žmonių.

Knyga—taikos ir pažangos labui

Teko 1979-aisiais į visas keturias Lietuvos puses pakeliauti, bet ne per daug.

Įdomu buvo kelis kartus pasisvečiuoti labai sparčiai išaugusioje aukštaičiųjų Utenoje, susitikti, kaip leidyklos darbuotojui, įvairiose imonėse su darbininkais ir tarnautojais, kurie aktyviai domisi knygų leidyba, yra dideli knygų mylėtojai. Tai irgi naujas, mūsų tarybinio gyvenimo pagimdytas, reiškinys, apy, kurį prieškarinėmis sąlygomis ir pagalvoti niekas nedrįstų, kuriam jokių galių nebūta. O jis taip pat liudija apie gražų lietuviškos kultūros pasklidimą, būtent tautos masėse. Susitikimai kelių remonto organizacijoje, Vyžuonų kolūkyje, modernioje alaus darykloje ir kitur buvo išties idomūs, naudingi. Ne humanitariniai, o tikslųjų mokslų atstovai ten dirba, bet nuo knygų jų specialybės netolina, neatstumia. Priešingai! (Tai turbūt irgi skirtinga nuo amerikietiškos buities?). Drauge iš arčiau susipažinome su nūdiene pramonės gamyba, kuri palieka labai gerą įspūdį.

Žurnalistiniai keliai nuvedė ir į Žemaitiją, į Mažeikius, kurie jau praaugo ir sparčiai augančią Uteną. Siame šiaurės Lietuvos mieste visapusiškai susipažinome su naftos perdirbimo imone, jos statyba ir problemomis. O grįždami turėjome progos pamatyti, kaip gražiai tvarkomas įmonių darbininkų poilsis: užsukome į N. Akmenės cemento gamyklos poilsiavietę, kuri įrengta nuostabiai gražioje vietoje prie Virvytės. Kaip sakoma, pavydėti galima! Bet apie mūsų industrija ir darbininkų buitį, taip ilgai šiame laiške užsišnekęs, nedrįstu čia kalbėti, jeigu ką sudomins, kada nors mėginu parašyti, kaip ir kiek visa tai suvokiau . . .

Buvo išvykos į Dzūkiją, į Suvalkiją, į panemunės vietas, buvo pažįstamų miestų ir kaimų prisiminimai, bet tai—ne darbo, o asmeniškų rūpestių paragintos kelionės. Darbo reikalais pati didžiausia 1979-ųjų metų kelionė buvo organizuota į Maskvą, į tradicinę tarptautinę knygų parodą—mugę. Daugiau kaip trisdešimt leidyklos darbuotojų (organizuotos ir visų kitų leidyklų komandiruočių pobūdžio ekskursijos) tris dienas galėjome susipažinti su šia didžiule viso pasaulio knygų paroda, antrąją iš eilės (pirmoji surengta 1977 metais). Apeiti ir apžiūrėti du milijonus paltus, kur glaudžiasi tūkstančiai ekspozicijų, tikrai ne lengva. Parodos stenduose buvo išdėstyta daugiau kaip 100 tūkstančių knygų, kurias eksponavo beveik 2000 leidybinių ir knygos prekybos firmų bei organizacijų iš 75 kraštų. Tarybiniame parodos skyriuje, kur kiekviena respublika turėjo atskiras ekspozicijas, buvo pateikta apie 20 tūkstančių įvairių žanrų leidinių. Paroda ne tik demonstravo knygas, bet ir skatino keitimąsi jomis. Joje

buvo pasirašomos knygų pirkimo, vertimo ir išleidimo sutartys. Lietuvos knygų leidėjai pardavė užsieniečiams savo leidinių už 160 tūkstančių rublių, o nusipirko knygų už 250 tūkstančių rublių. Užsieniečius, tame tarpe amerikiečius, ypač sudomino knygos apie Vilniaus universitetą. Didelio pasisekimo susilaukė lietuviškos vaikų knygos, perkama mūsų grožinė, medicininė ir kita literatūra.

Daug įdomaus matėme gausiuose JAV, Anglijos, VFR, Italijos, Ispanijos, Čekoslovakijos, Lenkijos ir kitų kraštų parodos skyriuose. Nemažą ekspozicijas turėjo VDR, Bulgarija, Indija, Japonija, Olandija, Izraelis ir kiti kraštai. Pasirinkimas knygų mainams didelis! Tad jeigu 1975 m. TSRS buvo išleista 80 milijonų knygų, išverstų iš užsienio kalbų, tai 1978 m.—jau 116,5 milijono. Įdomu, kiek, pavyzdžiui, išleista tarybinių autorių amerikiečiai, kurių atskiri atstovai labai mėgsta postringauti apie savo informuotumą ir informacijos gausumą? Aišku, nepalyginamai mažiau.

Jeigu pirmoje Maskvos parodoje—mugėje dalyvavo 73 amerikiečių knygų firmos, eksponavusios 5 tūkstančius leidinių, tai 1979 metais 251 knygų kompanija iš JAV atsivežė 13 tūkstančių eksponatų. 500 geriausių iš tu knygų buvo užpirktos gausiais tiražais pardavinėti tarybiniuose knygynuose, o beveik visos kitos taip pat bus prieinamos tarybinams skaitytojams, nes jos įsigytos ir rado vietą bibliotekose. Baigiant mugę, tarybinės organizacijos jau buvo sudarę 213 sutarčių su JAV leidyklomis versti ir išleisti jų knygas, o daug knygų pasirinkta susipažinimui, kad būtų galima dar ką nors ir jų išvesti. Daug sutarčių leisti tarybinei literatūrai anglų kalba sudarė didžiausios leidybinės amerikiečių firmos.

Maskvos tarptautinės knygų parodos—mugės devizas buvo: "Knyga—taikos ir pažangos labui". Ir nors, girdėjau, atsirado norinčių su tuo nesiskaityti veikėjų (žinoma, tarp kai kurių amerikiečių, dėl savo politikieriškų užgaidų vis nesuvokiančių padorū mo reikalavimų . . .), tačiau visa paroda vaisingai pasitarnavo humanistišioms knygų uždavinims.

Mes tikimės, jog tautų bendradarbiavimui ir taikai puikiai pasitarnaus ir 1980 m. Maskvoje įvyksianti pasaulinė sporto olimpiada.

. . . Tai pagaliau ir vėl ryžtuos baigti užsitusę pasakojimą. Taip jau įsėina: rečiau rašai, daugiau įvykių "susikrauna". Bet kaip dažniau (ir tuo pačiu—trumpiau; rašyti)?

Manau, jog šio laiško kelionė užtruks, jis pasieks New Yorką tada, kai jau bus įsibėgėję 1980 metai. Juk dabar paštas užverstas naujametinėmis laiškais. Tačiau tikiu, jog šios naujienos per daug nepasens. Beje, praeitame laiške šiek tiek pakritikavau amerikiečių pašta (tai ne naujiena, ta pati daro "Draugas" ir kiti "vadotojų" laikraščiai), o jis ėmė ir . . . "atsikeršijo": laiška, kuriame buvo ta kritika, blogai adresavau, neužrašiau gavėjos (!), o paštas vis tiek greitai ir tiksliai pristatė Antanui Bimbai. Saunuoliai, visai ne formalistai pasitaikę pašto darbuotojai! Aš gi, pastebėjęs savo klaidą, greit siunčiau kitą laiška, padariau jame dargi pataisų (pav., dėkodamas už pagalbą gabenant į Lietuvą archyvus vietoj K. Benderio per neapsižiūrėjimą buvau įrašęs J.

Joms lygios teisės garantuojamos

Čia yra grupė Afganistano moterų. Jos sveikina naująją santvarką. Joje moterims lygios teisės visose gyvenimo, veiklos bei darbo srityse yra dabar įstatymais garantuojamos. Iki šiol, iki revoliucinio perversmo, jos tokių teisių neturėjo.

NAUJIENOS IŠ TARYBŲ LIETUVOS

[TELEGRAMA]

SAJUNGINIO SOCIALISTINIO LENKTYNIAVIMO NUGALĖTOJAI

Vilnius. — Vasario 18 dieną spaudoje paskelbtas TSKP CK, TSRS Ministrų Tarybos, Visasąjunginės Profsąjunginių Sąjungų centro tarybos ir Visasąjunginės Komunistinės Sąjungos Centro Komiteto nutarimas dėl Sąjunginio socialistinio lenktyniavimo 1979 metais nugalėtojų.

Lietuvoje pripažinti geriausiais ir apdovanoti pereinamosiomis raudonosiomis vėliavomis Klaipėdos ir šiaurinių miestai, Kaišiadorių, Prienų, Trakų ir Varėnos rajonai, viso 45 pramonės imonių, statybų, transporto kolektyvai.

ALGIMANTO BALTAKIO KŪRYBOS VAKARAS

Vasario 15 dieną Vilniuje, Meno darbuotojų rūmų baltojoje salėje įvyko Lietuvos TSR nusipelnusio meno veikėjo poeto Algimanto Baltakio kūrybos vakaras. Jį pradėjo Lietuvos Rašytojų Sąjungos valdybos pirmininkas Alfonsas Maldonis. Apie poeto kūrybą, jo gyvenimo kelia papasakojo filologijos kandidatas, literatūros kritikas Kęstutis Nastopka. Prieš 25 metus debiutavęs su pirmąja knyga, Algimantas Baltakis išleido apie 15 poezijos rinkinių. Atskiros poeto knygos išėjo rusų, latvių, bulgarų kalbomis. Daug jo eilėraščių išspausdinta lietuvių tarybinės poezijos almanachuose, šalies ir užsienio periodiniuose leidiniuose. Poetas daug pasidarbo populiarindamas broliškų tautų poeziją Tarybų Lietuvoje.

Susirinkusiųjų šiltai sutiktas, Algimantas Baltakis skaitė savo kūrybos posmus. Poeto eilėraščius taip pat skaitė Respublikos nusipelnę artistai Vytautas Kybartas ir Arnas Rosėnas. Vakare dainavo Lietuvos TSR nusipelnęs artistas Vincentas Kuprys.

Šiuo vakaru pažymėtas poeto 50-asis gimtadienis. Už didelius nuopelnus tarybinei literatūrai Algimantas Baltakis sukakties proga apdovanojamas "Garbės ženkle" ordinu. Sukaktuviniuką sveikino Lietuvos TSR Rašytojų Sąjungos, Respublikos kultūros ministerijos, redakcijų, kitų įstaigų ir organizacijų atstovai.

Mačiulio pavarde), bet jis pirmojo nebeprasivijo . . .

Ačiū ir vėl, mielas skaitytojau, už kantrybę ir iki sekančių pasimatymų! Žinoma, per laiškus.

Jūs

V. Kazakevičius

Vilnius

Atsiminimai apie baudžiavą

Iš Kamajų "respublikos" 1905-1907 m. istorijos

Del kiauolinių bulvių bučiavo ponui kojas

Kamajų valsčiaus Tytelių kaimo gyventoja Grasilija Dulkienė, turėdama virš 100 metų, seniau papasakojo, kad ji į baudžiavą ėjusi Gudiško dvaran, kurio savininkas buvęs Selemanavičius, o tūjūnas Kristapasas. Iš Tytelių kaimo eidavę dirbti 16 darbininkų: po du darbininku iš Valako. Dirbti reikėdavo nuo ryto iki vakaro. Užpakalyje dirbančių stovėdaves tūjūnas arba urėdas su lazda. Jeigu kuris kiek atsilikdaves, tai tuojau gaudaves į pečius lazda.

Buvę pono nuskirti raiti priestovai, kurie prižiūrėdave baudžiauninkų darbus savo ūkiuose ir dvare.

Iškultus baudžiauninkų grūdus paimdaves ponas; pasukui duodaves po vieną svarą rugių vienam žmogui savaitėi. Duonos neužtekėdave, o todėl slėniuose prisigrėbtydave varpų, išmazgėdave, išdžiovinę sutrudėdave ir keptėdave duoną, viršuje sustodavusi pluta, o po jos būdavusi košė.

Tokią duoną reikėdave valgyti labai atsargiai, kad nesukrėsti, nes tuojau subyrėdavusi.

Kartą G. Dulkienė vogėiomis išsigriebusi iš užetko keletą kiauolinių bulvių ir niekam nematant klojime valgiusi. Tačiau netikėtai ponas užėjęs, o kelios bulvės buvę dar jos sterblėje. Persigandusi, verkdam, puolusi bučiuoti ponui kojas, kad neluptų. Ponas pasakęs, nors tave reikėtų išlupti už bulvių valgytą, bet šiuokart nelupsiu, nes tu visada gerai dirbti, bet žiūrėk ateityje nevalgyk dvoro bulvių.

V. Petkevičienė

Sadistas lupėjas

Gudiškio dvaro ponas Selemanavičius patsai priteisdaves bausmę baudžiauninkams, o lupdave lupėjai (koti), kurių žiauriausias buvęs Kaža. Kai jis lupdamas pamatydaves kraują, tai jam net gardu ir gera pasidarydave, gėrėdamasis sakydaves: "ot, kaip gerai mužkui, o taip visada reikia nuleisti kraują". . .

Tačiau šio sadisto mirtis buvusi šuniška, o jo kraują nuleidė kiti . . .

Tai buvę taip, šv. Onos atlaiduose, Duokiškyje, baudžiauninkai Kažą gerokai nugirdę, o kai važiuoję Gudiskį, tai už Tytelių jį pagavę, nuplovę liežuvį ir įdėję į maišelį akmenį, jis taip primuštas, kad už paros miręs.

Ponas tuojau pranešęs policijai, kuri suvariusi visus apylinkės vyrus ir pro Kažą einant, vis klausiusi jį ar ne šitas? Tačiau Kažas, su nupiautu liežuvium teistardaves tik "Kia, Kia, Kia". . . Taip nieko ir nesužinojęs kas jį sužalojo. Kai Kažą palaidoję, tai jo kapą aptersęs Minčių kaimo Justas Lapinskas. Po kiek laiko ponas sužinojęs ir jam įkirtęs 50 rykščių, jis primušęs ir daug kitų įtariamų vyrų. Apylinkiniai žmonės sakydave Kažas ir negyvas lupa gyventojus. Įrekrutus ponas užrašydaves ant ko pyktį turėdaves, o paskui gaudydaves. Vieną rudeni užrašęs Tumą ir nepagavęs, tai kitą vasarą jį užklupęs darbe. Tas šokes per griovį ir sukniubęs. Ponas sugriebęs jį, prisišaukęs daugiau vyrų, surakines geležiniais pančiais ir išvežęs. Likę 4 vaikai nedideli, žmona ir seni tėveliai, apstoję suimtąjį visi galiai raudoję.

A. Gučionietis

Naujos kardiologijos kryptys Lietuvoje

Profesija—architektas, amžius—keturiasdešimt vieneri, diagnozė—miokardo infarktas.

Siltnamių kombinato hidrotechninių įrengimų prižiūrėtojas, penkiasdešimt vieneri, miokardo infarktas . . .

Nepasakosime mes čia apie aukštą Kauno miesto kardiologų kvalifikaciją ir puikiai įrengtą kardiologinį centrą su intensyvios slaugos palatomis, monitoriais, reanimaciniais skyriumi, su automatinėmis elektrokardiogramų analizės sistemomis . . . Tai —pirmasis kovos su miokardo infarktu etapas. Gerai organizuoto darbo dėka, sustiprinus visas kovos su širdies liga grandis, staigiai mirčių nuo miokardo infarkto skaičių Kaune pavyko sumažinti net 20 procentų.

Architektas, šiltnamių kombinato darbininkas ir kiti, nuo kurių ligos istorijų mes pradėjome šį pasakojimą, įveikė mirties grėsmę. Bet kaip įveikti patį ligą, jos pėdsakus visame organizme? Kaip nugalėti, rodos, dabar jau visiems laikams atsiradusį baimės jausmą? Kaip sugrįžti į darbą, į pilnavertį gyvenimą?

Tam tikslui tarnauja antrasis kovos su miokardo infarkto etapas—medicininė reabilitacija. Jos centrą Kauno kardiologai įkūrė Palangos kurorte.

Dar labai neseniai visi gydytojai buvo visiškai vieningos nuomonės: ligonis, patyręs miokardo infarktą, privalo nejudėdamas gulėti lovoje dvidešimt dienų, o kartais net daugiau kaip mėnesį.

Logika čia paprasta: pažeista širdis reikalauja absoliučios ramybės. Ją reikia apsaugoti nuo visų, net menkiausių fizinių krūvių. Tačiau, juk fizinė ramybė, toli gražu, negali užtikrinti dvasinės, emocinės ramybės.

Kauno širdies ir kraujagyslių sistemos Fiziologijos ir patologijos mokslinio tyrimo instituto Palangos filialo-reabilitacinio centro specialistai paneigė ir kitą plačiai paplitusią nuomonę, kad ligoniams po miokardo infarkto negalima vykdyti kurtortą. Šio centro mokslinė vadovė, medicinos daktarė, profesorė Danguolė Žemaitytė pasakoja:

— Pas mus dirba įvairių sričių specialistai—medikai, biochemikai, fizikai, matematikai, psichologai, turime daug sudėtingos telemetrijos aparatus, modernią elektroninę skaičiavimų mašiną. Taigi, yra visos galimybės nuolatos stebėti kiekvieną po miokardo infarkto čia atvykusį žmogų, per atstumą sekti jo fiziologinės būklės dinamiką įvairiausių procedūrų metu. Pasirodė, kad netgi šalta jūra normalizuoja ligonių kraują spaudimą. Griežtai dozavimas kurortinis gydymas, psichoterapijos seansai ir padeda žmogui įveikti visus ligos padarinius. Mūsų mokslinio kolektyvo tikslas—sukurti patikimus metodus, pagal kuriuos būtų galima greitai ir tiksliai apskaičiuoti leistinas fizinių ir psichinių krūvių normas individualiai kiekvienam ligoniui, padėti jam po dviejų mėnesių sugrįžti į darbą.

Ši tyrimų kryptis sukėlė platų susidomėjimą. Perimti Palangos mokslininkų patyrimo čia buvo susirinkę Ekonominės Savitarpio Pagalbos Tarybos šalių kardiologai. Tarptautinių kardiologinės reabilitacijos tyrimų koordinatorius, profesorius iš Varšuvos Stanislas Rudnickis pareiškė: "Palangos mokslininkai įrodė, kad kurortinį gydymą ligoniams po miokardo infarkto galima taikyti įvairiose klimatinėse zonose". Ekonominės Savitarpio Pagalbos Tarybos šalių mokslininkai Palangoje sudarė tolimesnių bendrų tarptautinių tyrimų programą.

. . . Architektas, šiltnamių darbininkas ir dešimtys kitų po sėkmingų kardiologinės reabilitacijos procedūrų atsiveikino su Palanga: gydytojai jiems leido sugrįžti į darbą.

V. Petrauskaitė

● DAUGIAMECIAI KVIECIAI

Nauja laukinė kviečių rūšis rasla Amazonės upės baseine [P. Amerika]. Manoma, kad ši rūšis gali tapti atities grūdine kultūra. Dabar duoninius javus sėjame kasmet — jė vienmečiai, o Amazonės kviečiai daugiamečiai. Vietos indėnai jau seniai vartoja šiuos kviečius maistui — iš jų miltų kepa paplotėlius, saldžius pyragus ir pan. Stiebai serija gyvulių. Stiebai išauga iki 2,5 m aukščio ir 4 cm skersmens. Šiuos kviečius galima pjauti 4 ar net 5 kartus. Jie vėl atauga. Grūdai subręsta per 90 dienų. Ši kviečių rūšis auga vietovėse, kurios yra 100—120 m aukščiau jūros lygio, vidutinė temperatūra 26—34°C, kritulių iškrinta 1500—1800 mm. Botanikai tikisi, kad Amazonės kviečius galima aklimatizuoti ir kitose mūsų planetos vietose.

SPECIALIAI "LAISVĖ" IŠ KAUNO

Svečiuose pas A. Kučingį

Daug vyresnės kartos atstovų, tiek Lietuvoje, tiek užsienyje dar puikiai prisimenama LTSR nusipelnusio artisto A. Kučingio sukurtus Mefistą "Fauste", Varlaną "Borise Godunove", Gasparą "Kornevilio varpuose", Kecalą "Parduotoje nuotaikoje", vyskupą Masalskį B. Dvariono "Dolioje", SS karininką generolą V. Klovos operoje "Duktė". . . . Viso nė neišskaičiuosi. Ir mūsų jaunoji karta pažįsta "Lietuvos bosų karalių", kaip taikliai išsireiškė neseniai miręs vienas Lietuvos operos vėteranų, dainininkas ir režisierius P. Oleka, visada kariškai pasitempusį, gražiai prailusį, lengva eiseną žygiuojantį Laisvės armijos A. Kučingį.

Pradėjęs pirmuosius žingsnius Kauno operoje dar 1924 metais, jis su šiuo kolektyvu išaugo, subrendo, kaip menininkas. Savo 70-metį atšventęs scenoje ir 1969 metais sukūręs naujai, nepakartojamą Mefistą, mūsų mielas maestro planavo ir dabar, praslinkus dar 10 metų, atkurti tą numylėtą vaidmenį, tačiau jau kiek kitoki šėtona, patyrusi, daug mačiusi gyvenime. Vienok siautėjantis gripas privertė šį sumanytą kuriam laikui nukelti.

Kauniečiai gražiai pagerbė jubiliatą teatre. Buvo kalbos, nuosirdūs linkėjimai, koncertas. Daug gėlių, kurias A. Kučingis labai mėgsta.

Ir taip mes su gerbiama spaudos skaitytojais neakivaizdiniu būdu apsilankome pas mūsų mielą sukaitytininką Kaune. Aušros gatvėje nr. 13. Kiek stabtelim ties nieko gero nežadančiu numeriu, tačiau patį šeimnininką paprasčiau skaičiaus neišsigaityti. Šypsodamasis ir kviesdamas į svetainę.

Visa aplinka rodo, kad čia gyvena ne eilinis menininkas. Daug paveikslų, dovanotų jo talento gerbėjų. Tai teatro dailininkų darbai iš įvairių pastatymų, akvarelės, grafika. Viršutinėje eilėje matome A. Kučingį Gremino vaidmenyje. Ant vienos kėdės guli lietuviškos kanklės su tautinėm juostom. Mūsų jubiliasas taip pat kankliuoja, tik tai suvalkietiškom kanklėm, kurios kiek skiriasi nuo įprastinių. Mokėsi pas garsųjį Puskunį, kanklių muzikos puoselėtoją. Pro pravaras duris matyti atidenktas pianinas. Matyt šeimnininkas dar miklino balsą, kad visad būtų geroj formoj.

Namų supa gražūs sodelis, kuriame ypač puiku būna pavasari, medžiams žydint. O A. Kučingis, atrodo, mėgsta ir sodininkystę . . .

Susėdame šioje jaukioje svetainėje ir pradėdam nuosirdų pokalbį. Maestro turi ką papasakoti, tam neužtektų nė kelių valandų.

Kaip Jūs kūrėte savo operinius vaidmenis? Ar, apart režisieriaus nurodymų, imdavotės dar kokių papildomų priemonių? Koks vaidmuo buvo ir yra Jūsų mėgiamiausias ir kokį laikotį mažiau pavykusi, žiūrint dabarties akimis, iš laiko perspektyvos?

Vaidmenis kūriau intuityviai, išgyvendamas tą ar kitą epochą, charakterį. Labai daug padėjo dailė, lektūra. Pavyzdžiui, kurdamas Gasparą "Kornevilio varpuose", naudojaisi žinomo režisieriaus A. Olekos Žilinsko nurodymais. Tai buvo neeilinė asmenybė mūsų teatre, kurios ir dabar negaliu pamiršti. Tada Gasparas buvo, tiesa, kiek sustilžiuotas. Jei kurčiau dabar, šis herojus

A. Kučingis 1979 m., namie. V. Gulmano nuotr.

jau būtų kitoks. Mefistui, ypač jo išorei, nemažai turėjo įtakos ir šio veikėjo figūrų kolekcija, didelės meninės vertės, kurią savo metu buvau parsivežęs iš Paryžiaus ir kuri, deja, negražinamai žuvo karo ir pokario negandų metais.

Na, o mėgiamiausias buvo ir tebėra Mefistofelis. Tai labai sunkus vaidmuo. Daug prakaito teko išlieti, kol ji perkrimtau. Bet per tiek metų jis taip pat smarkiai evolucionavo, nuo groteskiškai demoniško iki didingo, sužmoginto. Daug laiko turėjo praeiti, kol nubrėžė tai, kas nereikalinga. Nemažai padėjo ir švedų rašytojo A. Muntės knyga, padėjusi suprasti, kad Mefistofelis—tai ne komiškas, besivaipantis velnias, bet didingas savo jėga, visko neigimu ironija. Džiaugiausi ta knyga, kaip vaikas geležėlę radęs.

Artisto amplua priklauso ir nuo fizinių duomenų. Taip man buvo atsitikę su Borisu Godunovu. Reikėjo dubliuoti susirgusį aktorį. Fiziškai nesijaučiau šiam vaidmeniui tinkamas, tuo labiau, kad tai įvyko po F. Šalipino gastrolių. I. Nauragis ir vėlesnis J. Stasiūnas buvo žymiai geresni už mane. Tai pastebėjo ir kritika. Todėl ir skaitau, kad Borisas tam tikra prasme man nepavyko. Kas kita Varlaamas iš tos pačios operos "Borise Godunovas". Kaip šiandien prisimenu, kad būčiau storesnis, pasikišau pagalvę. O čia dar didelis menininkas, teatro dailininkas M. Dobužinskis, visada dalyvaudavęs repeticijose bei spektakliuose su ištisu dažų ir teptukų arsenalu. Pažiūrėjo į mane, prisimerkė, apdraskė padalkas, po to brūkštelėjo dažais per veidą, rankas. Taip ir gimė Varlaamo išprė.

Su kokiais režisieriais buvo lengviausia ir puikniausia dirbti ir kodėl?

Mano kūrybinėje biografijoje du režisieriai suvaidino itin didelį vaidmenį. Tai T. Pavlovskis ir P. Oleka, Andriaus brolis. T. Pavlovskis, dirbęs Kauno teatre 1928-1936 metais, buvo ne eilinis režisierius, bet ir geras vokalistas, puikus šios srities žinovas, mintinai mokėjęs kiekvieną frazę. Jis, kaip vokalo pedagogas ir su manim labai daug dirbo, išvesdamas mane į didžiąją sceną. Jam esu dėkingas visą gyvenimą.

Petras Oleka jau buvo kitoks, nors su T. Pavlovskiu ir turėjo kažką bendro, nes abu atstovavo rusų realistinei aktorinei mokyklai. Su P. Oleka tam tikra prasme "giminiavomės". Abu tada buvome kariškiai, abu kilę iš Sūduvos, nors Petras ir gimė Maskvoje, bet jo tėvai—grynai sūduviškiai, be to abu buvome bosai. P. Oleka turėjo gerą subtilų skonį, mokėdavo surasti tai, ko nebūdavo partitūroje. Svarbiausia,

atlikėjų niekada nesprausdavo ir savo schemą, vystė aktorį fantazija, liepdamas visiškai savarankiškai kurti tą ar kitą vaidmenį. Paskui jau imdavo tipažus narstyti, nurodymas, kas gerai, kas ne.

Nuo kokio momento Jūs pradėdavot gyventi tuo ar kitu vaidmeniu, herojum, ar įžengęs į teatrą ir atsisėdęs grimo kambaryje prieš veidrodį, ar kitaip?

Tik tai įžengęs į teatrą ir apsilvęs veikėjo rūbais, o prieš veidrodį niekad nesėdėdavau ir nepozuodavau.

Ar sunku sugrįžti iš sukurto vaidmens teatre atgal į realų gyvenimą, tapti vėl eiliniu, mirtingu žmogumi?

Į normalų gyvenimą sugrįžti nesunku. Išėidamas užtrenkiu teatro duris ir vėl pasijunti paprastu žmogumi esąs. Žinoma, dar kuri laiką jautiesi tuo herojumi, skamba muzika, bet tai greit praeina.

Ar šeima nepadėdavo savo pastabom kurti vaidmenį? Juk pašaliniai asmenys, turį mažai bendro su teatre "virtuve", dažnai pastebi tai, ko nepamato režisieriai ar patys aktoriai, kokios nors smulkmenėlės ir pan.?

Seima yra šventas dalykas ir jos aplinkoje teatro reikalais nekalbėdavome arba labai mažai, nebent jei būtų buvę kokio įdomaus dainininko gastrolių. Stengiausi užkulisinio gyvenimo nemalonumus pamiršti namie, šeimos rate.

Jūsų hobis? Vieni renka pašto ženklus, kiti medžioja, fotografuoja, o Jūs?

Ypatingo neturiu. Anksčiau mėgau medžioklę, ypač piešti kartografinius žemėlapius, nes buvau karininkas topografas. Tuo reikalu išmaišiau beveik visą Lietuvą, surasdamas nuostabių kampelių. Mėgau ir parūkyti geresnių firmų papirosus, cigaretes, bet mečiau. O šiaip domiuosi viskuo, kas yra gera, gražu, įdomu, dora.

Jūs praėjote ilgą ir gražų kūrybinio gyvenimo galą. Ar rašote kokius prisiminimus?

Deja, nėrašau, nors dabar kiek galitūs, kadangi kai kas išgaravo. Galėjau rašyti pastabėles lyg ir dienos rašio formoje apie įdomesnius įvykius mano gyvenime, bet tada, kaž kodėl, ne galvoje buvo. Be to įtemptas darbas teatre, koncertai labai nualindavo. Na, o rašant tokius prisiminimus, reikalinga turėti ir tam tikro sugebėjimo, gyslelę, kuo negaliu pasigirti. Jei kas paprašo pasidalinti prisiminimais, darbo patirtimi, niekad neatsakau, nes pasikalbėti atvirai, nuosirdiai yra labai malonu.

Kokius lietuvių kompozitorius ypatingai mėgstat?

Visa lietuviška klasika, ypač liaudies dainas, kurių nemažai išmokau iš savo tėvo, o iš tarybinių lietuvių kompozitorių—V. Bagdona, E. Balsį, A. Bražinską ir kitus, kurių muzika yra madinga, plaukianti iš širdies, bet neišprotauta.

Tradicinis klausimas. Ko palinkėtumėt užsienio lietuviams?

Nepamiršti savo tėvynės, daugiau su ja bendrauti, nes kiekvienas gyvas daiktas, netekęs natūralios dirvos, sulčių, tiktai vegetuoja. Kaip medžio šakos, netekusios kamieno, kuris jas maitina, nudžiūsta, taip ir su žmonėmis.

Sirdingas ačiū už įdomų pokalbį. Linkiu tvirtos sveikatos, kūrybinės sėkmės.

Su LTSR nusipelnusiu artistu A. Kučingiu kalbėjosi Vikt. Gulmanas

KRISLAI "LAISVĖ"

Šikart trumpais bruožais norėtume supažindinti "Laisvės" skaitytojus su viena Lietuvos knygų naujiena, kuri susijusi su Jūsų gyvenimo istorija. Kitos "Krislų" pastabos taip pat lietuvių Amerikos lietuvių kultūros praeitį ir rodytų jos ryšius su gimtuoju kraštu arba atgaivintų atminimo vertus Jūsų amžininkus.

1. Knyga apie J. Biliūną

Sio žymiojo rašytojo vardas ir kūryba nuo seniai įėjo į Amerikos lietuvių gyvenimą. Pernai (1979 m.) buvo pažymėtos jo gimimo šimtosiomis metinėmis. Ta proga Vilniuje išleista knyga "Jonas Biliūnas literatūros moksle ir kritikoje". Joje spausdinami geriausieji lietuvių literatūros kritikų, mokslininkų, rašytojų ir kultūros veikėjų (A. Venclovos, J. Baltušio, K. Korsako, B. Pranckaus, M. Lukšienės, J. Stonio, K. Ambraso ir kitų) straipsniai ar ištraukos iš monografijų apie J. Biliūną.

Si knyga pradėdama V. Kapsuko studija "Jono Biliūno biografija", kurią 1917 m. pirmą kartą paskelbė Amerikos lietuvių darbininkų literatūros draugija (LLD). Tai didelis pažangiųjų Amerikos lietuvių nuopelnas, propaguojant rašytojo kūrybą. J. Biliūno ir Amerikos lietuvių ryšiams apibūdinti skirtas B. Raguočio straipsnis.

Šią temą atsiranda vis naujos medžiagos, kuri vienaip ar kitaip papildo ar paryškina J. Biliūno ryšius su Amerikos lietuviams. Tai prasme reikšmingas yra dabar paskelbtas 1904.VI.22 d. J. Biliūno laiškas J. Šliūpiui (Vilniaus "Literatūra ir menas", 1979.XII.15-22). Jis liudija rašytojo nuosirdų rūpinimąsi Lietuvos ir JAV lietuvių darbininkų judėjimu, jų tarpusavio kontaktais.

Rasti taip pat keli nauji JAV lietuvių spaudos atsiliepimai apie J. Biliūno kūrybą. Laikraščio "Vienybė lietuvių" (1909, sausio 27, Nr. 4) J. Sekevičius aptaria rašytojo kūrinį rinkinį "Ivairūs apsakymėliai". "Apasakymėliai"—rašo šis autorius,—paimiti iš tikro gyvenimo, tik gal atprauti biskų melancholiškos dvasia". J. Biliūno kūrinėliai—pažymina ten,—traukia juos paskaityti iki galui—"taip autoriaus plunksna sujūdina skaitytojo žingaidumą". Atsiliepime pabrėžta, kad "Biliūnas buvo (. . .) dailiosios literatūros milžinas".

Kitoje to paties laikraščio recenzijoje J. Jaunutis (J. Sutkus) rašo apie J. Biliūno apysaką "Liūdna pasaka".

Išdėstęs šio kūrinio turinį, autorius pažymi, kad "knygelė labai įspūdinga". Jis bene pirmą kartą JAV lietuvių kritikoje iškelia J. Biliūno kūrybos reikšmę tos šalies lietuvių rašytojams. Siūloma "Liūdna pasaka" perskaityti visiems ir "ypatingai rašėjams vaizdelių" (V. L., 1909, geg. 19, Nr. 20).

Tuo laiku JAV lietuvių tarpe buvo plačiai diskutuojama apie rašytojų šelpimą. J. Biliūnas dažnai minimas kaip tragiško likimo ir sunkių gyvenimo sąlygų auka (Baronas K. J. "Literatų fondo" dėlei—"V. L.", 1909, rugpj. 25, Nr. 34).

Laikui bėgant tikriausia dar susikaups tos temos medžiagos. Gal senoji JAV lietuvių karta ir jos veikėjai savo archyvuose turi kokios medžiagos apie J. Biliūną? Atsiliepkite per "Laisvę".

2. Pirmosios K. Donelaičio publikacijos JAV

Siemet (1908 m.) vasario mėnesį sukaks 200 metų, kai mirė didysis Donelaitis. Kiekvienas naujas faktas ar šiaip žinia yra labai svarbi mokslui apie Donelaitį, jo kūrybą, jos paplitimą.

Su Donelaičiu JAV lietuvių pirmą kartą susipažino XIX a. dešimtajame dešimtmetyje iš J. Šliūpo redaguoto "Lietuviškojo balso" laikraščio. 1887 m. šiame leidinyje buvo paskelbti J. Šliūpo straipsniai apie lietuvių literatūrą, jų tarpe ir "Lietuviškoji rašliava XVIII šimtmeityje".

Apibūdinęs to amžiaus lietuvių autorius J. Šliūpas pažymi, jog "į tą laiką pripuola gyvenimas ir darbai mūsų tautos prakilniausio dainiaus Kristijono Donelaičio". Apie jį idėta ištrauka iš 1883 metų "Aušros".

Plačiau ir specialiai su K. Donelaičio kūryba, jo "Metų" poema Amerikos tų laikų lietuviams skaitytojai gavo susipažinti taip pat 1887 metais. Plimute (Plymouth) ėjęs laikraštis "Vienybė lietuvių" (1887 m. spalio 12, 19, Nr. 41, 42) paskelbė prakalbą prie išdavimo raštų Donelaičio keli žodžiai apie supratimą poezijos, apie gyvenimą ir raštus Kristijono Donelaičio".

Šioje prakalboje, sudėtoje per dr. K. M. Juodišį, pateikta K. Donelaičio biografijos žinių, apibūdinta poema "Metai" bei pasakėdinių, jo eliaivimo būdas ir principai.

Jeigu kitos nacijos gal pasigirti savo garsiais ant svieto vyrais—savo Walter Scotais, Šileriais, Puškinais, Micevičiais—rašoma pra-

kalboje,—galime ir mes pasigirti vyru, apie kurį dar lig šiol mažai kas žinojo . . . Tuo tikslu prakalba ir išdėsto K. Donelaičio gyvenimo ir kūrybos bruožus. Bet vien tuo neapsiribota.

Nuo 1887 m. spalio 19 d. (Nr. 42) dar per du numerius (Nr. 43, 44) tas pats laikraštis spausdino "Raštus Kristijono Donelaičio"—jo "Metų" pirmąją dalį "Pavasario linksmybės". Si "Vienybės lietuvininkų" publikacija dar neįtraukta į K. Donelaičio bibliografiją.

3. Kelios žinios apie J. Pakausį

Vienas iš lietuvių proletarinio meno sąjungos (LMS) kūrėjų buvo Jurgis Pakausis (1892-1935). Vėliau gana ilgai ėjo šios sąjungos sekretoriaus pareigas. J. Karnakulo slapyvardė jis paskelbė scenos kūrinių (dramas "Buožės", 1920 ir "Vėja sėsi, audrą pjausi", 1925). B. Pranckus knygoje "Proletarinė lietuvių literatūra" įvertino šiuos J. Pakausio kūrinius kaip pakankamai sceniškus ir aktualios tematikos.

Tačiau profesinių ir konkretesnių J. Pakausio biografijos ir jo veiklos žinių turime kol kas nedaug. Jų dar labai trūksta. Čia pateikiame vieną kitą jo gyvenimo ir veikimo faktą—medžiagą J. Pakausio biografijai.

Iš J. Pakausio straipsnio "Kas meluoja—"Keleivis" ar "Laisvė"? ("Mūsų tiesa", 1919, bal. 22, Nr. 32) sužinome, kad nuo pirmojo pasaulinio karo pradžios (1914 m.) iki 1917 m. pabaigos (lapkričio 10 d.) jis gyvenęs Škotijoje ir buvęs Lietuvos socialdemokratų partijos Užsienio biuro narys. Čia jam teko bendrauti su V. Kapsuku, palaikyti ryšius su kitais lietuvių darbininkų judėjimo veikėjais.

Minėtame straipsnyje J. Pakausis nurodo Z. Angariečio duotą pasaulinio karo metų "Keleivio" ir "Laisvės" laikraščių apibūdinimą. Z. Angarietis rašas, jog "Laisvė" pradeda kairėti, o "Keleivis" einas prie savo principų bankroto.

Gyvendamas Škotijoje J. Pakausis buvo "Laisvės" laikraščio korespondentas, rašas iš ten apie tenyškčius lietuvius. Antai "Laisvės" 1915 m. birželio 18 ir 22 dd. (Nr. 49-50) išspausdinta jo korespondencija "Anglijos lietuvių".

1917 m. pabaigoje atvykęs į Ameriką, jis ėmėsi visuomeninės-politinės bei kultūrinės veiklos. Stai 1919 m. pradžioje (sausio 26 d.) J. Pakausis dalyvavo Bostone surengtoje LSS VI rajono konferencijoje. Jos nutarimu buvo sudaryta komisija "išleisti neperiodišką laikraštuką". Greta P. Balsio, J. Vireliūno-Svirinčilo josios nariu išrinktas ir J. Pakausis (Mūsų tiesa", 1919, Nr. 1).

1919 m. J. Pakausis gyveno Montrelio miestelyje ir dalyvavo mėgėjų teatro kuopoje, vadinamoje "lietuvių teatrališku rateliu" Viešula". Jis buvo to ratelio vadovybėje. "Viesulos" iniciatyva rūpintis iškurti "teatrališkų veiklų leidimo draugiją", nes mėgėjų scenai stigo dramų kūrinių. Šios draugijos steigimo reikalus tvarkė J. Pakausis.

Sie keli žodžiai tepaskatina J. Pakausio bendradamžių, jo veiklos draugus parinkti kuo daugiau medžiagos apie jo gyvenimą Lietuvoje, Škotijoje, pagaliau Amerikoje, ypač apie jo darbus lietuvių meno sąjungoje (LMS). Mąnytume, kad "Laisvė" ir "Sviesa" maloniai ją panaudotų. Antanas Aukštaitis

Kandidatė į deputates

Rokėnų fermos vedėja Elena Gauienė.

A. Palionio (ELTA) nuotr.

Dešimtį metų Zarasų rajono "Svyturio" kolūkyje Rokėnų fermos vedėja Elena Gauienė. Iki ji atėjo baigusi Antalieptės žemės ūkio technikumą ir įgijusi zootechnikės specialybę. Jos vadovaujama galvijų ferma jau treti metai iš eilės užima Zarasų rajone pirmąją vietą. Tai, kad 1979 metais šimtui hektarų žemės ūkio naudmenų ūkyje pagaminta 424,6 centnerio pieno, nemažas Rokėnų fermos darbuotojų ir jų vadovės indėlis.

Elena—aktyvi visuomenininkė. Ūkio liaudies kontrolės grupės, moterų tarybos narė.

Zarasų rajono darbo žmonės pasiūlė E. Gauienę kandidatę į LTSR Aukščiausiosios Tarybos deputatus.

Pašalintas aukštasis viršininkas

Piotr Jaroszewicz

Varšuva. — Prieš kelias dienas tapo pašalintas Lenkijos premjeras ir Partijos politbiuro narys Piotr Jaroszewicz. Tai paaiškėjo per Partijos 8-ąjį suvažiavimą. Salies premjero pareigas jis ėjo ištisus 10 metų.

Lietuvos žemės ūkio darbuotojų apdovanojimai

● NUSIPELNUSIO ŽEMĖS ŪKIO DARBUOTOJO GARBES VARDAI SUTEIKTI: J. Ryliskui — Šilutės rajono Vainuto tarybinio ūkio direktoriui, V. Vitui — Kėdainių rajono Pajėslės kolūkio pirmininkui ir F. Zabiniui — Jonavos grūdų produktų įmonės vadovui.

● NUSIPELNUSIO MELIORATORIAUS GARBES VARDAI SUTEIKTI: V. Grigoniui — Panevėžio MSV buldozerininkui ir S. Janauskui — šios valdybos viršininko pavaduotojui.

● LTSR ŽEMĖS ŪKIO PIRMŲ VARDAI suteikti: S. Kučinskui — Vilniaus rajono Panerio tarybinio ūkio bitininkui, J. Ruškui — "Sėklos" respublikinio susivienijimo Šiaulių tarprajoninio skyriaus viršininkui, V. Rutkauskienė — Žemės ūkio ministerijos ekonomistei, A. Skiočiui — Telšių rajono Upynės kolūkio laukininkystės baro vadovui, S. Stončiui — tarprajoninės veislininkystės įmonės Telšių filialo vedėjui, A. Veselienėi — Šiaulių rajono Žadžiūnų kolūkio vyr. agronomei, J. Vilimačiui — Respublikinio sodininkystės ir daržininkystės tresto vėf. gydytojui.

"Žemės ūkis", 1980, Nr. 1

Susumuoti Europos radijos sporto čempionato rezultatai; antrą vietą iškovojo Lietuvos sportininkai. Nuotraukoje: kandidatas į sporto meistrus Kauno Politechnikos instituto III kurso studentas A. Vilijonius ir instituto inžinierius, tarptautinės klasės sporto meistras A. Kregždė aptaria eilinio ryšių seanso rezultatus.

KANADOS ŽINIOS

Montreal, Quebec

MIRTYS, LIGONIAI

Vasario 9 d. Montreal General Ligoninėje mirė **Stasys Balčiūnas**, eidamas 76 metus. Liko žmona, sūnus ir artimi velionio žmonos giminaičiai—sesutė Regina ir vogeris Jonas Jurkštai. Velionis buvo gimęs Lietuvoje, Slegeriškio rajone Kupreliškų kaime. Į šermentis ir laidotuves atsilankė nemažai žmonių. Po palydų visi buvo pavaišinti.

Vis dažniau ateina nemalonių žinių iš Gimtinių apie mirtis mūsų artimųjų. Ten, kaip ir čia, senesnė karta smarkiai retėja. Tai jau toks gamtos dėsnys, nuo kurio nėra vienas neišsukšime. Šiomis dienomis buvo liūdnas žinias E. Morkevičienė, kad mirė jos jauniausia sesutė **Bakšinskienė Ona**, ir Charles Juška, kad mirė jo brolienas neperseniausiai mirusio jo vyriausio brolio sūnus. Visiems netekusiems artimųjų gili užuojauta.

Senesnės kartos tautietis,

kuris jau daug metų negaluoja, šiuo laiku labiau susirgęs, buvo patalpintas į Royal Victorijos ligoninę. Tai Jonas Brundza.

Charles Juška ir Artūras Sneideris išvyko į Detroitą—Artūras aplankyti savo motiną, o Charles savo pažįstamus pakelėję grįžtant į namus.

Šiuos žodžius rašant, M. ir A. Paragiai ruošiasi vykti į Floridą, kur mano pabūti mėnesį laiko.

Taip pat išvyksta ir P. Bendžaitienė su dukrelėmis į Floridą.

Kaip girdėti, tai ir šiomet šios kolonijos kai kurie jaunuoliai, pasinaudodami Vilniaus Universiteto paslaugomis, ruošiasi vykti į lituanistinius lietuvių kalbos kursus, pagilinumui tėvų gimtosios kalbos. Reikia juos pasveikinti, kad rūpinasi nenutolti nuo savo tėvų, senelių ir prosenelių gimtosios kalbos.

P.

TORONTO, ONTARIO

ATSLANKIUS Į MONTREALĄ

Antrą kartą teko vykti į Montrealą žiemos metu ir laidotuves. Pirmą kartą mirus mūsų šeimos artimam draugui Pranui Siuplevičiui ir šiuo kartu, mirus mano vyro pusbrolio Juozo Narusevičiaus žmonai—Nancy (Zvingilūtė), kuri po pirmo vyro buvo Krikščūnienė, Alas Juškieš brolinė.

Ji mirė sausio 22 d. nuo širdies priepuolio, sulaukus tik 59 metų amžiaus. Netikėta, staigi mirtis išskyrė iš montrealiečių tarpo darbščią ir malonią moterį, kuri yra daug pasidarbavusi asmeninių ar draugijų pareigimuose. Nors ji buvo religinių isitikinimų, bet mokėjo draugauti su įvairių isitikinimų žmonėmis, lietuviams ar kitataučiais. Ir laidotuves atsilankė labai daug žmonių ir karstas skendo gėlese. Buvo palaidota su religinėmis apeigomis šalia savo pirmojo vyro katalikų kapinėse. Po laidotuvių, atsilankiusieji buvo pakviesti pietums po bažnyčią salėje. Vietinis tos parapijos klebonas pasakė prakalbą, apibūdindamas jos atliktus darbus šiai parapijai.

Paliko nuliūdime Juozą Narusevičių, dukterį su pirmu vyru Nancy Greibus, žmoną Benny Greibus, du anūkus—Gery ir Lori; dvi seseris—M. Bravenskas iš Detroit ir Kreivienė iš Montrealo; brolienė Alas Juškie.

Ramiai ilsėkis, Nancy, šioje Kanados žemėje.

MOTERŲ SUSIRINKIMAS MONTREALYJE

Kaip netikėtai teko atvykti į Montrealą ir laidotuves, taip netikėtai teko dalyvauti lietuvių Moterų susirinkime.

Ada Siuplevičienė davė man žinią apie Nancy Narusevičienės mirtį, tai atvykus pas ją ir apsisotėjau. Ji yra Lietuvių Moterų Draugijos pirmininkė, tad ir draugijos susirinkimą pakvietė ir mane.

Susirinkimas įvyko sekmdienį popiet drg. Skripkų namuose. Nuvykę jau rado me nemažai susirinkusių moterų. Ir kadangi aš esu gyvenus Montrealyje ilgus metus, tad beveik visos mano buvo pažįstamos. Buvo įdomu su jomis susitikti ir pasisveikinti...

Man visados yra malonu nuvykti į Montrealą, nes ten yra mano antroji tėvynė, kur praleidau savo jaunystės dienas. Tenai nuvykau su seseria iš Lietuvos ir išgyvenau 25 metus. Buvau išgijęs gerokai draugių, taip, kad kada nuvykstu, būna malonu susitikti. Tik gaila, kad dažniausiai pasitaiko susitikti liudnose sueigose—laidotuves.

Šiuokart Montrealyje praleidau keletą dienų ir sutikau beveik visus senus pažįstamus per moterų susirinkimą ir daugiausia per šermentis. Taipgi buvau pakviesta pietų pas Elzė ir Juozą Urbonavičius. Nors Elzė seniai kovoja su sunkia liga, bet kiek jos jėgos leidžia, darbuojasi ir, padedant vyrui, suruošė puikius pietus. Vėliau buvo atvykęs ir J. Vilkelienė. Jos abi yra buvusios geros asmeninės draugės. Buvo įdomu su jomis pasimatyti ir laiką praleisti.

Esu dėkinga draugams Urbonavičiams už gražų priėmimą, ir linkiu Elzei geros sveikatos.

Taipgi norečiau padėkoti Adai Siuplevičienei, kuri mane priėmė ir rūpinosi manimi, Juozui Narusevičiui, Alas ir Charles Juškams už pavežiojimą ir skanią vakarienę.

IŠVYKSTA Į TĖVYNĘ

Sausio m. 30 d. Clairmont salėje per "Bingo" sueiga buvo suruošta staigmena S. Karveliui, kuris, išgyvenęs 53 metus Kanadoje, rengiasi išvažiuoti į tėvynę Lietuvą. Kadangi buvo ir jo gimtadienis, tad susirinkusieji sudainavo "Linksmo gimtadienio" ir palinkėjo laimingos kelionės.

S. Karvelis yra nevedęs ir Kanadoje neturi jokių gimičių, tad grįžta į savo tėvynę praleisti senatvės dienas tarpe savų gimičių ir tautiečių.

J. Yla pasakė atsisveikinimo žodį nuo Literatūros Draugijos, kurioje jis yra ejęs sekretoriaus pareigas per 13 metų. J. Mileris tarė žodį nuo Sunų ir Dukterų Draugijos ir Pensininkų Klubo, kuriam jis priklausė per daugelį metų.

S. Karvelis nuo savęs pavaišino susirinkusius, kurių buvo nemažai skaičius, gerimais ir kaikuriomis valgiais ir padėkojo už linkėjimus.

Jono Milerio-Dzūkelių knygą perskaičius

Vilniuje "Minties" knygų leidykla išleido Jono Milerio-Dzūkelių, 287 puslapių knygą: "Metai ir bendražygiai". J. Mileris einantis devintą dešimtį metų, yra senosios lietuvių emigracijos atstovas. Kaip tūkstančiai kitų lietuvių, taip ir jis, kad išvengtų Rusijos Caro kariuomenės tarnybos, 1913 metais atvyko į J. A. V., į Pensylvanijos valstiją, į Tamagua miestelį, netoli nuo Wilkes-Barre, kartais vadinamą "Pensylvanijos Lietuva". Iš pirmųjų dienų jam teko sunkiai grumtis už pragyvenimą, už duonos kąsnį. Dirbti sunkiausiai ir gyvybei pavojingiausius darbus anglies kasyklose, pagusti baisia ateivių skriaudžiančią išnaudojimo dalį.

Tuo metu esama padėtis knygoje taip apibūdina:

"Kai aš atvykau į J. A. V., anglies kasyklose, plieno liejyklose, kitose įmonose veikė profesinės darbininkų sąjungos-unijos. Bet jos ilgai buvo nelegalios, jų teisių niekas negynė. O jų rūpinosi darbo žmonių reikalais, nesikišo į politiką. Daug metų Pensylvanijos valstijos anglies kasyklų ir plieno liejyklų savininkai turėjo savo policiją ar kariuomenę. Lyg Caro kazokai, tie kapitalistų sargai apsikarstę šautuvais ir šovininėmis, budėdavo raiti prie gamyklų vartų. Jie stovėdavo prie administracijos durų arba raštines. Užtekėdavo į tuos sargus pažvelgti ir žinodavai, kad tu darbininkas, ir degtuok nesi vertas. Darbininkų streikai buvo puolami, malšinami, šaudomi. Į talką savininkams

IŠVYKSTA Į ŠILTUS KRĖSTUS

Emily ir Sam Paberaliai, Margareta ir Povilas Daugėlos išvyksta praleisti žiemos laiką šiltame krašte—Kuboje. Daugėlai ketina išbūti mėnesį laiko, o Paberaliai—du mėnesius.

J. Simkūnas išvyksta į Floridą, Snt. Petersburgą.

P. Balnys sugrįžo iš Floridos saule nudėgęs ir ketina vėl išvažiuoti į Havajus.

Aleks ir Mike Guobai rengiasi išvažiuoti į Havajus su savo sunum. Jie ketina užsukti ir į Los Angeles pas savo draugus pasisvečiuoti.

A. Poškienė buvo išvykus į Floridą ir išbuvus dvi savaites, grįžo namo.

J. Narusevičienė

ATŠVENTĖ GIMTADIENIUS

Vasario m. 6-tą dieną Clairmont salėje per Sunų ir Dukterų Pensininkų Klubo rengiamus "Bingo", atšventė gimtadienius: J. Yla, M. Paušienė ir A. Leimonas. Jubilatus susirinkusieji pasveikino su dainomis, o jie atsilygino, patiekdami kai kurių vaišių.

Emily Sasnauskas padėkojo šiam klubui ir buvusiai Sunų ir Dukterų Draugijai už malonų priėmimą Kanadoje gimusių lietuvių-lietuvių, nors jie nėra to klubo nariai.

J. Yla įteikė dovaną nuo Sunų ir Dukterų Draugijos ir klubo S. Karveliui, kuris išvyksta nuolatiniams apsigyventi Lietuvon.

Gimtadienio proga Uršulia ir Emilija Sasnauskai atnešė gražų tortą ir kitų dalykų J. Ylai, taipgi ir M. Paušienai. Atnešė valgių: A. Ylienė, A. Gudžiūskienė, Kukterienė, Lukas, Straus, Grievičienė, O. Vilkelienė, H. Jarienė, Gorman ir A. Leimonas.

J. N.

ateidavo streiklaužiai, vadinami "skebais". Juos surinkdavo miestuose ir pristatydavo kompanijoms. "Skebais" gaudavo geresnį atlyginimą negu darbininkai. Kovojo, kol prezidentas F. D. Rooseveltas pripažino darbininkų unijas teisėtomis. Pokario ateiviai, kurie giriasi Amerikos laisvėmis, nenori suprasti, kokių aukų mes padėjome, kovodami dėl šių laisvių; jie naudoja šiais socialiais pasiekimais, kurių daugelis yra apmokėti ir mūsų pažangių lietuvių krauju, kalinimais ir skriaudomis."

Tuo metu Pensylvanijos miesteliuose gyveno ir anglies kasyklose dirbo gana daug lietuvių. Mažai, kas kreipė dėmesį į apšvietą. Stai kaip Jonui pasakojo jo draugas Antanas Metelionis, tuo laiku gyvenęs Manogahele miestelyje. Ten mūsų tautiečiai pasižymėdavo girtavimu ir peštynėmis. Vieni, girdi, eina gerti į salūnus, o kiti nešasi degtinę stiklinėmis ir kibirais, nes taip buvo pigiau. Tuo laiku to miestelio nepasiekdavo lietuviški laikraščiai. Ten viešpatavo lietuvis kunigas kuris ganė savo avelės nuo bet kokių bedievių, nuodėmingų minčių. Keikdamas "cicilistus" dėjo pastangas kenkti isikūrimui tos krypties organizacijoms.

Negeresnė padėtis buvo ir kituose miesteliuose. Tačiau Jonas nepaskendo alkoholiu užplūdusioje Azagareiviškoje baloje. Kur tik jis gyveno, ar Pensylvanijos lietuvių angliakasių kolonijose, ar Detroito didmiestyje, visur ieškojo pamokymų knygų, lankė mokyklą, lavinosi ir švietėsi: ieškojo kovos už geresnį buvį kelią—įsijungdamas į lietuvių politinių ir kultūrinių organizacijų veiklą. Tą pastebėję "Vilnės" dienraščio leidėjai pakvietė J. Milerį dirbti laikraščio administratoriumi.

J. Milerio knyga dar yra ir tuo skirtinga, kad jis aprašo keletą mirusių draugų biografijas ir kitų apie save papasakotus jų gyvenimo nuotikius. O dar kiti, Mileiui prašanti, parašė, trumpais bruožais, apie savo gyvenimo ir veiklos atsiminimus. Ir taip su J. Milerio komentarais, ir kitų atsiminimais užpildė veik pusę knygos.

Nemažą skaičių pažangių lietuvių kultūros veikėjų, laikraščių redaktorių ir bendradarbių asmeniškai pažinau, kitus žinojau iš spaudos, apie kuriuos buvo laikraščiuose rašoma. Bet mažai apie jų kilmę, gimimo vietą bei tolesnę praeitį nežinojau. J. Mileris surinkęs biografinius duomenis apie tuos veikėjus, atidenę jų gyvenimo įdomų vaizdą. Beskaitant jo knygą, išryškėja, kaip iš Lietuvos atvykę šio šimtmečio pradžioje iš Lietuvos kaimo berneliai ir mergelės, būdami mažamoksliai ir bemoksliai, gyvendami išeivijoje, dirbo, lavinosi, tapdami organizacijų veikėjais, redaktoriais, korespondentais net knygų autoriais!

Išėjvijos pažangių lietuvių kultūrine veikla yra suinteresuoti ir Lietuvos draugai. Daug medžiagos yra surinkę, parašę knygų ir straipsnių: Leokadija Petkevičienė, Vytautas Kazakevičius ir Bronius Ragutis. Dar, "Metai ir bendražygiai" knyga suteiks daugiau medžiagos Amerikos pažangių lietuvių kultūrinio ir visuomeninio gyvenimo studijoms.

Jonas Mileris parašydamas tą knygą, atliko didelį, naudingą darbą. Tai tik nedidelė

IŠGRAŽĖJUSI KLAIPĖDA

1945 metų sausio 28-oji—labai reikšminga visai lietuvių tautos istorijai. Tą dieną virš Klaipėdos—paskutinio išlaisvintos iš hitlerinų okupantų tėviškės kampelio—suplėvė savo Tarybų Lietuvos vėliava, visiems laikams vienoje valstybėje susijungę lietuviškos žemės.

Taikaus kūrybinio darbo metais Lietuvos uostamiestis nepaprastai išaugo ir išgrąžėjo, tapo stambiu respublikos pramonės ir kultūros centru.

Klaipėda visų pirma garsi vieninteliais Lietuvos jūrų vartais,—sako miesto Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas A. Tamulis.—Jos švyturys rodo kelią į gimtąją uostą grįžantiems žvejams ir jūreiviams, sveikina užsienio jūrininkus, kaskart dažniau atplaukiančius į Tarybų Lietuvą.

Baltijos vėjai kasdien plaiksto Vokietijos Demokratinės Respublikos, Suomijos, Prancūzijos, Švedijos, Ispanijos ir kitų šalių laivų vėliavas. Prekybos uosto dokinininkai per metus sutinka ir palydi daugiau kaip tris tūkstančius laivų, atplaukiančių maždaug iš 30 valstybių.

Klaipėdos uostas turi niekada neužšalantią akvatoriją, pasižymi patikimais betoniniais pirsais, banglaužiais, modernia krovinių kėlimo technika, kvalifikuotais lozmanais ir dokinininkais, mokančiais greitai ir gerai aptarnauti įvairaus tonažo laivus. Per jį keliauja įrengimai svarbioms TSRS statyboms, įvairi žaliava ir kuras užsienio valstybėms, kiti reikšmingi kroviniai.

Klaipėda—garsi žvejų ir jūreivių buveinė. Tūkstančiai klaipėdiečių moderniais supertraleriais ir refrizeratoriais, plaukiojančiais žuvis apdoravimo fabrikais ražo tolimiausias Atlanto ir Ramiojo vandenyno platybes, džiugina Tėvynę gausiais žuvų valksmais, geros kokybės produkcija. Dešimtys Lietuvos jūrų laivininkystės motorlaivių gabena krovinius tarp Baltijos baseino, Vakarų Europos ir Šiaurės Afrikos šalių.

Smarkiai išaugo uostamiestio reikšmė Lietuvos liaudies ūkiui. Mieste veikia per 40 pramonės įmonių, kurios savo produkciją siunčia į visas broliškas respublikas, dešimtis užsienio šalių. Plataus pripažinimo susilau-

Sėjau rūtą . . .

Sėjau rūtą, sėjau metą, Laisčiau lėlijėlę, Laisčiau savo jaunąs dienas Vargšė našlaitėlė.

Augo rūta, augo metą Pamotės daržely, Stiebės mano karši norai Juodame vargely.

Šalnos kando žalią rūtą, Lėlijėlės žieda, Kando mano jaunystėlę Ašarėlėm riedant.

Vyto, rūta, vyto metą, Kentė speigą didį, Mano vargas iškentėtas Viltimi pražydo . . .

Atsigavo rūta, metą, Skaisčiai pražydėjo, Ne bajoras—artojėlis Mane pamylėjo . . .

J. S.

dalis Amerikos pažangių lietuvių istorijos. Tegu ateinančiom lietuvių tautos kartoms, primins, kaip mūsų tautiečiai išeivijoje kūrėsi ir kovojo už geresnį būvį Dėdes Samo žemėje.

Algis Skaidra

kė Klaipėdoje pagaminti traleriai ir dokai, baldų komplektai, elektros įtaisai, audiniai ir mežginiai, dailės dirbiniai, atitinkantys pasaulinių standartų reikalavimus.

Pokario metais Klaipėda prisistatė naujų kvartalų palei Kuršių marias, prasiplėtė į rytus. Naujų namų rajonai, prospektai maždaug penkeriopai pranoko senąsias miesto ribas. Daugiau kaip keturis kartus padaugėjo gyvenamojo ploto. Moderniuose butuose isikūrė didžioji dalis klaipėdiečių, kurių skaičius jau siekia 180 tūkstančių. Mieste yra daugiau kaip 30 vidurinių ir specialiųjų mokyklų, 60 vaikų lopšelių-darželių, kuriuose krykštuoja 15 tūkstančių mažylių. Pastaraisiais metais čia pastatyti penki nauji kino teatrai, Žvejų tarpreisiniai poilsio namai "Vėtrungė", Santuokų rūmai, Paveikslų galerija, Jūrų muziejus—akvariumas, daug modernių administracinių ir visuomeninių buitinių pastatų. Miestiečiai ir Klaipėdos svečiai regi vis daugiau dekoratyvinių ir monumentaliosios dailės kūrinių, naujų želdinių, gražiai sutvarkytų gatvių ansamblių, gėlynų ir fontanų.

Ryškiomis spalvomis su-

švito 725 metų jubiliejų pažymėjusios Klaipėdos senamiestis. Restauruotose istorinės ir architektūrinės reikšmės pastatuose isikūrė dailininkų ir liaudies meistrų dirbtuvės, parodų paviljonai, parduotuvės ir užiegos, pašviesėjo senosios aikštės ir kiemai.

Klaipėdoje atidaryta Valstybinės konservatorijos, Kauno A. Sniečkaus politechnikos, Šiaulių K. Preiško pedagoginio instituto fakultetai, kuriuose mokosi režisierų, mokytojų, inžinierių ir kitų specialybių beveik 4 tūkstančiai studentų. Daugiau kaip ketvirtadalis klaipėdiečių yra baigę aukštąjį ir specialų vidurinį mokslą. Mieste isikūrė keliolika mokslinio tyrimo organizacijų.

Mieste dirba tūkstantis gydytojų, per ketverius pastaruosius metus sveikatos apsaugos tinklą papildė moderni 600 vietų ligoninė ir trys poliklinikos.

Netolimoje ateityje Klaipėdoje iškils vieni didžiausių Lietuvoje kultūros rūmai, dar vienas viešbutis, serviso kompleksas, Viešojo biblioteka ir kiti pastatai, bus įrengtos naujos poilsia vietės, parkai, tvenkiniai. Alf. Pipiras

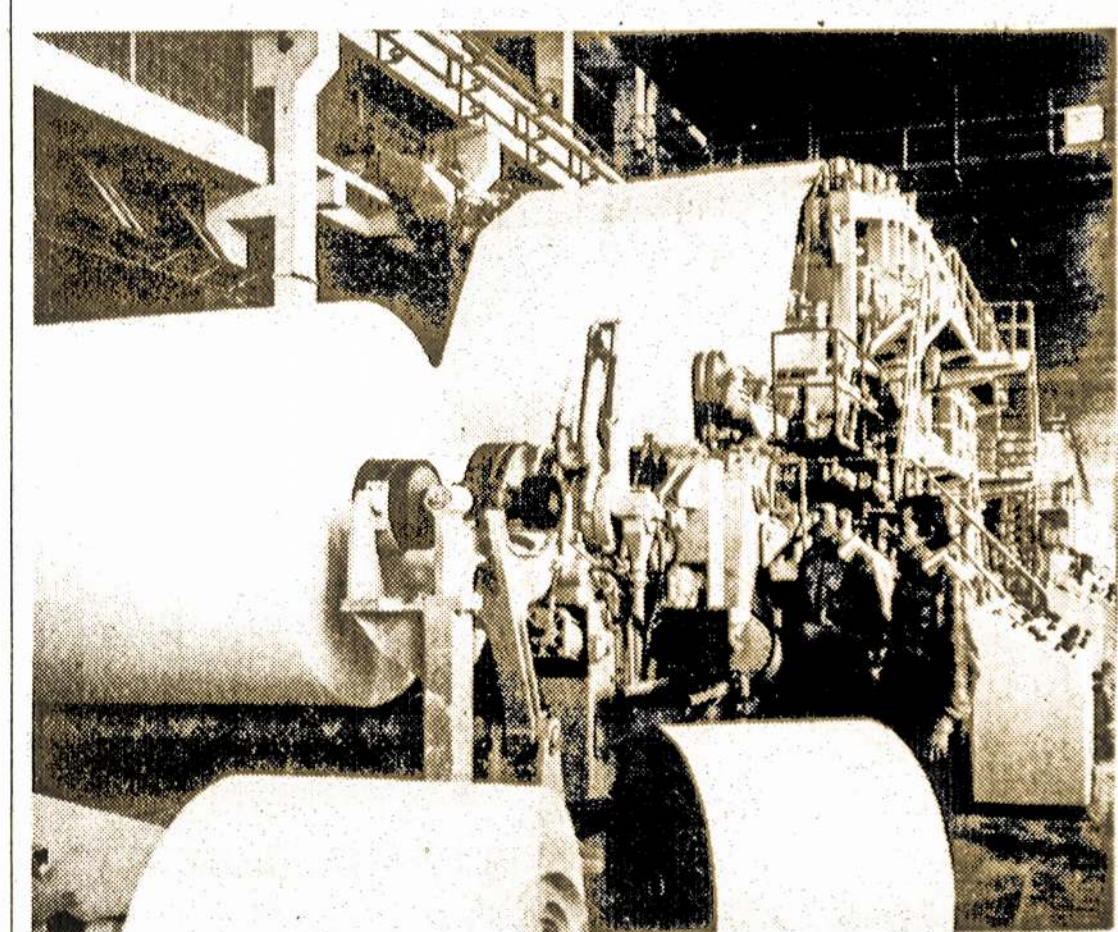

Taikos prospektas Klaipėdoje.

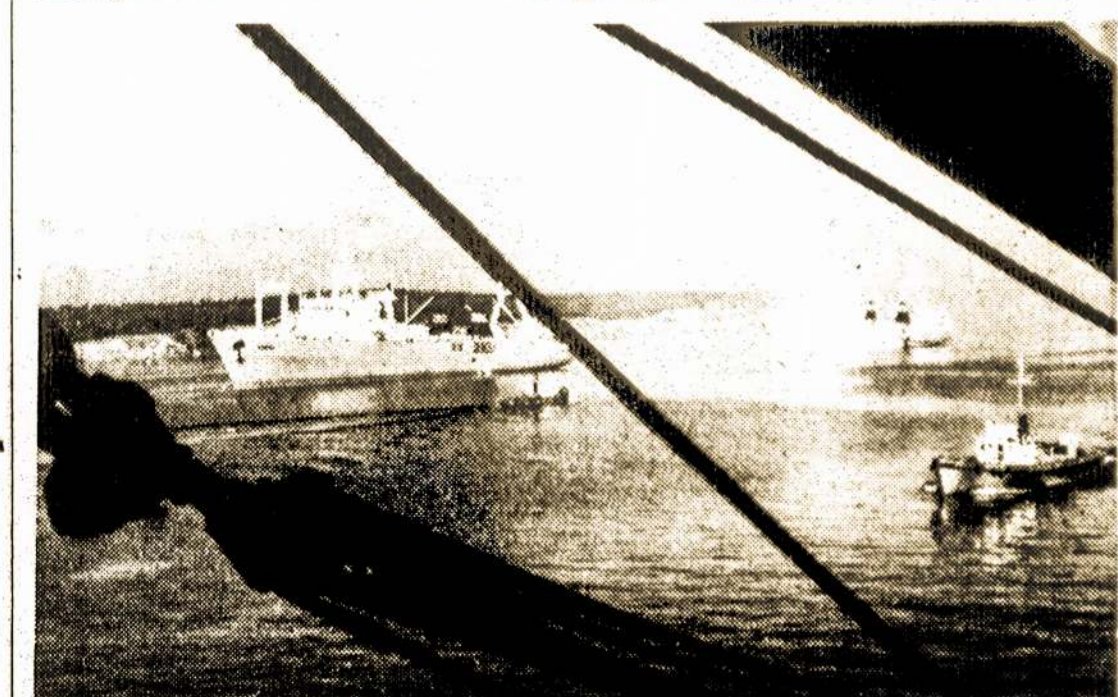

Klaipėdos Liaudies opera—vienintelis šio žanro saviveiklos kolektyvas Lietuvoje.

Scena iš G. Verdžio operos "Traviata" pastatymo.

Klaipėdos celiuliozės-kartono gamyklos kartono fabrikas.

Klaipėdos jūrų žvejybos uostas.

B. Aleknavičiaus nuotraukos

Buvusio prezidento naujas palocius

New Yorkas. — Pagaliau vasario 14 dieną buvęs prezidentas Richard M. Nixon su žmona ir dukra atsikraustė į New Yorką pastoviam apsigyvenimui. Čia jis ir žmona per langą sveikina gatvėje pro jų namą Manhattane, 142 East 65th Street, einančiuosius niujorkiečius.

Pirmoji Izraelio ambasada arabiškame pasaulyje

Šioje nuotraukoje parodyta grupė Izraelio diplomatų, šios savaitės pradžioje pribuvusių į Egipto sostinę Cairo dalyvauti Izraelio ambasados Egipte atidarymo apeigose, kurios buvusios labai iškilmingos.

Mat, ši Izraelio ambasada yra pirmoji visame arabiškame pasaulyje. Tai iš tikrųjų svarbus, istorinis įvykis.

ST. PETERSBURG, FLA.

Mirus

Stefanijai Vinikaitienei-White

Reiškiame gilią užuojautą jos vyrui Juozui, dukrai Gladys ir jos šeimai; taipgi visiems artimiesiems.

FRANCES MAŽELIENĖ
ir
Dukra—FRANCES BALTRUS
Brooklyn, N. Y.

LAIDOTUVIŲ DIREKTORIUS

Joseph J. Garszva

Undertaker and Embalmer

HAVEN HILL FUNERAL HOME, INC.

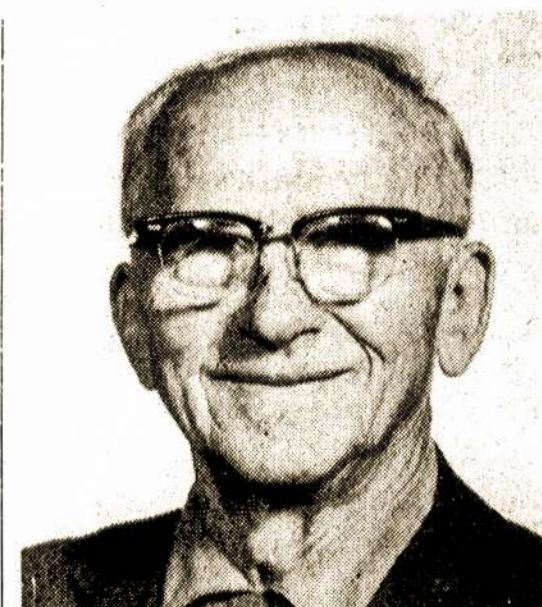
104-38 Jamaica Ave., Richmond Hill, N. Y. 11418
Telefonas: 846-1970

OAKLAND, CALIFORNIA

ZIGMAS MOZŪRAITIS- ŽURAITIS VAGIES NUŠAUTAS

Prieš dvidešimtį metų Oaklande įsigijo dviejų butų namelį Zigmas ir Margaretė Mozūraitiai. Priešinę dalį nuomojo, o užpakalinėje gyveno patys. Kuklus žemės sklypais pasisodinti daržovėmis, keli vaismedžiai. Viskas aptverta lentų tvora. Varteliai užrakinti, kad vaikai ar nereikalingi žmonės nevaikščiotų. Ten esame turėję mažesnių parengimėlių LLD 198 kuopos ir dažnai atlikome kuopos susirinkimus.

Sausio 24 dieną suskambėjo vartelio skambutis. Mozūraitienė išėjusi iš stubos rado stovintį gražiai apsirengusį jauną vyrą, kuris atsirekomendavo esąs pastatų inspektorium. Tą dieną prieš keletą valandų buvo žemės drebėjimas, Mozūraitienė turėjo mintyje, kad jos pastatui nepadaryta jokio nuostolio ir paprašė eiti toliau, gal kiti laukia pagalbos. "Inspektorius" išsitraukė revolvėrį, pareikalavo atidaryti vartelius, arba bus nušautas. Iėjęs, Mozūraitienė įsakė eiti į stubą, o jis sekė su revolvėriu rankoje. Mozūraitis pamatęs per langą skubinos prie durų įleisti žmoną į stubą, bet vagis nustūmė Mozūraitienę į šalį, paleido

Zigmas Mozūraitis

šūvį į Mozūraičio krūtinę. Šūvis pervėrė širdį, auka krito be žado.

Zmogžudys atsigrįžęs į Mozūraitienę, revolvėrio drutgalį jai net smogė į galvą, įsakė eiti į stubą. Jis nutraukė telefono vielas, pareikalavo parodyti kur piniškai laikomi. Mozūraitienė atidavė savo pinigė, kurioje buvo apie dvidešimt dolerių ir jis reikalavo daugiau pinigų, bet jie tik tiek turėjo. Išėidamas, įsakė Mozūraitienei neiti iš stubos, nešaukti policijos, nešaukti pagalbos kaimynų. Atgavusi sąmonę, ji šaukėsi kaimynų pagalbos. Iki policija pribuvo, žmogžudys pabėgo. Mozūraitienė nuvežta ligoninėn, kur buvo susiūta žaizda.

Tragiškoje valandoje daug pagelbėjo Karosai. Tą pačią dieną atsikrdo Mozūraičių

sūnus su marčia iš Tucson, Arizona. Kūnas buvo pašarvotas Bannon Mortuary. Atsisveikinimo kalbėlę pasakė K. Karosienė. Palaidotas Evergreen kapinėse. Atsisveikinime dalyvavo Oaklando ir apylinkių pažangieji lietuviai.

Zigmas Mozūraitis-Žuraitis buvo 86 metų amžiaus. Gimęs, augęs Lietuvoje, Šakių apskr., Griškabūdžio apylinkėje. Liūdėsyje liko žmona Margareta, Tucson, Arizona sūnus James Mozūraitis su žmona Silvija ir du anūkai; New Yorke mirusio sūnaus Alberto 5 sūnus ir penki anūkai; Lietuvoje—brolis Feliksas Žuraitis, dvi seserys—Magdalena, Marcelė ir jų šeimos.

Zigmas atvyko į Ameriką prieš pirmąjį pasaulinį karą. Apsigyveno Ansonia, Conn. Dirbo vario ir žalvario dirbtuvėse. 1918 metais sukūrė šeimynišką gyvenimą su Margarete Murauskaite.

Persikėlęs gyventi į Brooklyn, N. Y., išsimokino amatą restoranų valgių virėju. Daug metų dirbo Igno Sutkaus įstaigoje, kuri buvo laikraščio "Laisvės" name prie Ten Eyck ir Lorimer gatvių.

1947 metais atvažiavo pas sūnų James į Californiją ir apsigyveno Oaklando miesto apylinkėje. Dirbo toj pat srity. Vėliau atidarė nuosavą valgyklą. Abu su žmona dirbo sėkmingai.

Sulaukę pensijonių amžiaus, abu daug dirbo LLD ir LDS kuopų parengimuose. Retas kuris viešas visuomeninis parengimas apsiėjo be Zigmo gamintų valgių. Margareta yra nuolatinė parengimų komisijos narė. Ji jau keliolika metų eina pareigas LLD 198 kuopos užrašų raštininkės. Zigmas iki mirties ėjo pareigas LDS 169 kuopos pirmininko pagelbininko.

Prienumeravo laikraščius ir rėmė juos finansiniais. Nuolatiniai skaitė "Gimtąjį Kraštą". Abu važiavo į Lietuvą prieš kelius metus, gyrė, gerėjosi Lietuvos darbininkų gyvenimu.

Margaretė Mozūraitienė aukoja "Laisvę" 100 dol. prisiminimui vyro mirties. Taipgi aukoja 100 dolerių sveikinimui "Vilnius" 60 metų gyvavimo.

Dėkoja sūnui už greitą atvažiavimą ir pasilikimą keliui dienų sutvarkymui laidotuvių. Ir po laidotuvių jo buvo pagalba labai reikalinga. Taipgi dėkoja draugams Karosams už teiktą pagalbą tragiškoms valandomis; M. Kamar-Kamarauskienėi už prieglaudą; T. King už pagalbą surasti atėities gyvenimo vietą.

Visi pažangieji lietuviai šioje apylinkėje teikia Margaretei užuojautą pergyventi šią baisią tragediją jos gyvenime.

A. T.

"Laisvės" direktoriams

Antradienį, vasario 26 d., 2 val. po pietų įvyks "Laisvės" direktorių tarybos posėdis Laisvės name. Visi dalyvaukime. N. Buknienė, sekr.

Tarp lietuvių

Šiuo laiku yra labai sunkia sloga susirgusios dvi draugės: Aidietė, puiki solistė bei nenuilstanti, atsidavusi veikėja Nelė Ventienė ir "Laisvės" administratorė, Niujorko Lietuvių Moterų Klubo pirmininkė ir Lietuvių Literatūros Draugijos sekretorė Ieva Mizarienė.

Nuoširdžiausiai linkime ligonėms greitai ir pilnai su sveikti.

Rep.

Moters Dienos minėjimas

Atrodo, kad kaip ir visuomet, New Yorko Lietuvių Moterų Klubas gražiai paminės Tarptautinę Moters Dieną-Kovo Aštuntąją šiais metais. Tai įvyks kovo 9 d., 2 val., "Laisvės" salėje, 102-02 Liberty Ave., Ozone Park, N. Y.

Programa bus trumpa ir įvairi. Aido Choras, vadovybėje Mildred Stensler, mums duos meninę programą. Dalyvaus pats Choras, solistai Nelė Ventienė ir Victor Becker, Nastė Buknienė mums skaitys tai progai pritaikytus eilėraščius. Kalbą pasakys žurnalistė Irena Krivickienė, o Krivickų vaikučiai taipgi pasirodys gal su daina, gal su eilėmis.

Po programos bus puikūs pietūs. Auka \$7.

Kviečia klubietės

New Yorko jaunimas smerkia, protestuoja

Kai tik prez. Carteris paskelbė savo planą jaunimą registruoti militariniam draftui, tuoj New Yorke tūkstančiai jaunų vyrų ir moterų susirinko miesto centre ant 42-tos gatvės prie armijon rekrutavimo stoties išreikškimui savo opozicijos jo tam planui. Vaizdas buvo labai įspūdingas. New Yorko jaunimas griežčiausiai priešingas sugrąžinimui verstinis militarinės tarnybos, kuri buvo šioje šalyje panaikinta po Vietnamo karo.

BRIEFS

Well known health specialist Lawrence K. Altman, M. D. writes:

A sexually transmitted disease that was virtually unknown a few years ago has reached epidemic proportions and now is probably the most common infection of young adults in the United States and some other countries.

Little-known venereal disease, called NGU or NSU, is having a major impact on men and women.

* * *

A 15-minute walk can be more tranquillizing than the most popular tranquilizers on the market today, says Dr. Gabe Mirkin, who teaches sports medicine at the University of Maryland.

* * *

When from the United States and the Soviet Union met in Moscow to discuss cooperation in the struggle against the arms race.

The meeting was attended by a delegation of the U. S. section of the International Women's League for Peace and Freedom and the Soviet Women's Committee.

"We are working to secure the ratification of SALT II and are doing everything possible to strengthen peace", Carol Pendell from the U. S. said.

* * *

New York Association for American-Soviet Friendship members are invited to a special program—talk on the Soviet Union's views of Afghanistan, March 1, 8 p. m., 760 West End Ave. (corner-97th St.), Apt. 12 E. This is a social as well as an educational evening for all.

* * *

In the New York Times: To the Editor: William Safire writes, "As the threat of another 'land war in Asia' looms, antiwar critics are hard to find" (column Jan. 31). I can tell him where to look.

As the common people of this country—the mothers,

fathers, grandparents of youth facing a draft, the youths themselves, the unemployed (making war machinery employs fewer people than making peacetime goods). The teachers, librarians, musicians, artists (in a war economy they are expendable). If one Presidential candidate would run on a "Peace in the World" platform, he would win the election overwhelmingly. We may not be vocal enough, but we are legion.

Beatrice G. Shuttleworth
New York, Jan. 31, 1979

* * *

New York Aido Chorus first this year meeting, Saturday, Feb. 16 was very interesting and delightful. We went over the songs chorus is going to sing at International Women's Day affair Sunday, March 9.

After the rehearsal a good dinner was served. It was a treat to chorus from Tessie Stockus to honor her birthday and good will trip to Florida for a month. Our guests were Anthony Bimba and Krivitskas family.

After the dinner Mildred Stensler showed us slides from her and Victor Beckers' last trip to Lithuania. That was really wonderful. Some slides were from Nellie Shumbris also.

It was a very beautiful afternoon indeed. Thanks to all who made it so. Ilse

Tessie Stockienė